

Valla arengukava tegevussuundade aruanne perioodi 2020 II pa kuni 2021 I pa kohta

Arengukava tegevuste täitmist mõõdetakse valgusfoori meetodil:

- **PUNANE** – tegevust pole alustatud. Tegevuse suhtes pole midagi toimunud, puuduvad konkreetsed vastutajad, tähtajad ja ressursid.
- **KOLLANE** – tegevus on täitmisel ning senine elluviimine on toimunud plaanipäraselt. Määratud on vastutaja ja konkreetne tähtaeg.
- **ROHELINE** või **HALL** – tegevus on teostatud.

E 1. Lääne-Nigula vald on atraktiivne elu- ja töökeskkond luues eeldusi elanike arvu suurenemiseks.

Soovitud seisundi kirjeldus:

Arengukavas kirjeldatud tegevustega saavutatakse elanike arvu stabiliseerumine ning positiivse stsenaariumi korral elanike arvu kasv. Lääne-Nigula vald pakub kättesaadavaid ja kvaliteetseid avalikke teenuseid ja rakendab kõiki meetmeid olemasolevate elanike heaolu tagamiseks ning uute elanike Lääne-Nigula valda asumiseks. Valla elanike arv stabiliseerub ja hakkab kasvama.

E 1.1. Väljarände vähendamine ning Lääne-Nigula valda elama asumise propageerimine ja toetamine. Vastavad eesmärgid on sätestatud valla arengukavas ja üldplaneeringus.

Väljakutsed:

1. Elanike arvu vähenemine, vananemine ja väljaränne.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad ¹	ÜL ²	Rahastamine ³	2021
1.1.1	Valla turundusstrateegia väljatöötamine 2019. aastaks ja selle rakendamine, piirkondade eripära leidmine, säilitamine ja arendamine.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Valla sümboolikas kasutusel rahvariiete triibustik, vastavalt vajadusele toimuvad erinevad piirkondlikud üritused. Turundusstrateegia ei ole välja töötatud, sest selleks puudub vajadus (vallal ei ole müüdavaid tooteid ega teenuseid).
1.1.2	Kvaliteetsete ja kättesaadavate teenuste tagamine vastavalt peaesmärgile 1.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Vt peaesmärk 1 tegevusi.
1.1.3	Soodne ettevõtluskeskkond ja tasuvad töökohad vastavalt peaesmärgile 2.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Vt peaesmärk 2 tegevusi

¹ Eesmärgi saavutamiseks vajalikud tegevused.

² ÜL – tähendab, et tegevus on sätestatud ühinemislepingus või selle lisades.

³ VALD- vallaeelarve, RIIK- riigieelarve, ERA- MTÜ, äriühing või üksikisikud, PROJEKTID- vallaeelarvest, riigieelarvest, EL eelarvest vms tootetava projektiraha abil ellu viidav tegevus.

1.1.4	Hästi toimivad ja vajadustele vastavad taristud vastavalt peaeesmärgile 3.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Vt peaeesmärk 3 tegevusi
1.1.5	Hea avaliku halduse tagamine vastavalt peaeesmärgile 4.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Vt peaeesmärk 4 tegevusi
1.1.6	Maale elama asumist soodustavate meetmete rakendamine (sh osalemine sellekohastest üleeestilistes projektides, hajaasustuse programmis, kiire interneti arendamise projektid, hooajaliste elanike asumine valla elanikuks, uue vallaelaniku tunnustamine, valla toetused, sellekohaste uuringute ja tagasisideküsitluste läbiviimine).	ÜL	VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Hajaasustuse meetmest väljastatud toetust vastavalt programmi dokumendile. Lääne-Nigula vallas valmistus 2020. a osalemiseks üleeestilisel Maal elamise päeval neli piirkonda: Noarootsi, Oru, Taebla ja Palivere (üks ei saanud osaleda COVID-19 tõttu). Kolme piirkonna kohta oli 25 külastuskohta. Kõikides piirkondades ja külastuspunktides oli sel päeval kokku 994 külastust. 2020. aastal toimus ka tavaks saanud uue vallaelaniku kampaania. Loosis osales 312 uut vallaelanikku, 8 õnnelikku said Dirhami Kalakohviku kinkekaardi, 8 Roosta Puhkeküla kinkekaardi ja kohaliku ettevõtja Tammejuure Mahetalu kinkekaardi. Lisaks loositi välja üks pereauhind ning selle võitja valis endale kingituseks külmkapi.
1.1.7	Lääne-Nigula valla üldplaneeringu koostamine ja kehtestamine.		VALD	Lääne-Nigula Vallavolikogu võttis 28.06.2021 otsusega nr 29 vastu Lääne-Nigula valla üldplaneeringu. Lääne-Nigula Vallavalitsus korraldab üldplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande avaliku väljapaneku ajavahemikul 09.08.2021 kuni 30.09.2021. Üldplaneering on tutvumiseks saadaval elektrooniliselt valla kodulehel https://www.laenenigula.ee/uldplaneering ja paberkandjal. Üldplaneeringu avalikud arutelud toimuvad Taeblas Lääne-Nigula vallamajas 5. novembril kell 15:00 ja 6. novembril kell 11:00.
1.1.8	Üldplaneeringu koostamise käigus valla keskuste funktsionaalse tsoneerimise skeemide koostamine.		VALD, PROJEKTID	Vt punkt 1.1.7. Materjalid kättesaadavad: https://www.laenenigula.ee/uldplaneering

1.1.9	Elamuehituseks sobilike alade ja nende arenguvajaduste kaardistamine valla üldplaneeringu koostamise käigus, koostöös maaomanikega võimaluste otsimine planeeringute koostamiseks ja/või elamuehituseks vajalike taristute väljaehitamiseks, info koondamine ja avaldamine, maatükkide turundamine. 2020. aasta jooksul viiakse lõpule Umbaia DP menetlus Österby külas ning hinnatakse erinevate elamuarenduste (Umbaia DP Noarootsis, Kullamaa järvpuhkeala DP Kullamaal, nn Siimapõllu DP Ristil, Mõisapõllu DP Nõval, Nurmela Taeblas, Räägupõllu Orul jt) võimalused ja riskid, ning kalkuleeritakse taristute arendamise maksumused ja finantseerimise võimalused.		VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Noarootsi piirkonnas Umbaia projekt ellu viidud (rajati juurdepääsuteed ja elektriühendus ning müüd ära krundid). Sireli (Risti piirkond) detailplaneering algatati 12.01. 2021. a. Vallavalitsuse korraldusega nr 2-3/21-3. Maa-ametiga peetakse jätkuvalt läbirääkimisi Risti Siimapõllu (Sireli 9 ja Siimapõllu DP ala) KOV omandisse saamise võimaluste üle.
1.1.10	Võimaluste loomine (kruntide müük, kommunikatsioonide rajamine, saare ja mandrivahelise ühenduse toetamine) Osmussaare püüasustuse suurenemiseks.		VALD, PROJEKTID ERA, RIIK	Jätkutegevus. Kehtiv detailplaneering olemas. Hetkel krunte pole müüdud. Kaitseinvesteeringute Keskuse poolt saarele planeeritavad objektid on projekteerimisel.
1.1.11	Koostöö riiklike ja erainstitutsioonidega elanikele suunatud esmatähtsate teenuste tagamiseks ja arendamiseks maapiirkonnas (nt perearstiteenus, postiteenus, pakiautomaadid, riigimaanteede arendused, kiire internet, elektrivõrk, kauplused ja toiduainete kättesaadavus, apteegid, mobiililevi, ühistransport jms).		VALD, RIIK, ERA	Jätkutegevus. Tegeletakse vastavalt võimalustele ja vajadusele. Risti alevikus kergliiklustee ja parkimisplatsi ehitus. Piirkondades tagatud perearstiteenus, poed, teatud ulatuses postiteenus. Risti alevikus olemas pakiautomaat.

E 1.2. Lääne-Nigula vallas on kättesaadav, kvaliteetne laste ja noorte arengut toetav, kaasaegse õppekorralduse ja -keskkonnaga ning mitmekesiste võimalustega haridusasutuste võrk.

Väljakutsed

1. Kodulähedaste põhikoolide jätkusuutlikkus;
2. Erineva õpilaste arvuga koolides teenuste võrreldava kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamine;
3. Kullamaa Keskkooli arendamine;
4. Tänapäevaste õppemeetodite ja tehnoloogiate (sh IKT) areng;
5. Erivajadustega laste arvu kasv;
6. Raskused uute õpetajate leidmisel, pedagoogide keskmise vanuse tõus;
7. Haridusasutuste vaheline koostöö.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
1.2.1	Õpetajate palga viimine tasemele, mis ületaks vähemalt 5% Eesti keskmist õpetaja palka.	ÜL	VALD, RIIK	Jätkutegevus. Enamikes koolides õpetaja miinimumpalk. Noarootsis õpetaja palk 5% suurem õpetaja miinimumpalgast.
1.2.2	Üldhariduse rahastamismudelid, kodulähedase hariduse tagamise põhimõttest, kriitilisest õpilaste arvust ja õpilaste arvu prognoosist lähtuvate otsuste vastuvõtmine.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Otsuste vastuvõtmisel lähtutakse sellest põhimõttest (Nõva Kooli kolmanda astme sulgemine).
1.2.3	Koolides kaasaegsete õppemeetodite ja uuendusliku õppevara juurutamine, võimalusel õppesuundade väljaarendamine ja valdkondlik spetsialiseerumine/suunitlus selle raames II ja III kooliastme õppekava kaasajastamine (reaalained, robotika, ettevõtlusõpe, piirkonna eripärast tulenevad õppesuunad); ainetevahelise lõimingu tõhusam rakendamine, vastava teema käsitus haridusasutuse arengukavas.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Uutes asutuste arengukavades tuleb teemat kajastada. EL struktuurivahenditest rahastatud projekt "Väikelahendused HEV õpilaste integreerimiseks Lääne-Nigula valla koolides". Valla koosseisus töötab alates kevadest 2021. a haridustehnoloog, kes teeb koostööd nii koolide kui lasteaedadega. Mitu kooli on vallas liitunud ettevõtliku kooli programmiga. Kullamaa keskkoolis on valikaine suundi täiendatud arengukavas pakutud teemades.
1.2.4	Kullamaa Keskkooli turunduspoliitika rakendamine õpilaste arvu suurendamiseks, õppekvaliteedi tagamine, õpilaskorterite kaasajastamine. Kullamaa kooli siseõue kohandamine liikumis- ja	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Turunduspoliitikaga tegeleb kool. Koolil valmis uus koduleht. Ettevõtlusõppe suund on uuendamisel ja sellele järgnevad teavitustegevused. Õpilaskorterite (3 tükki) sanitaarremont tehtud.

	sporditegevuseks (varikatuse ehitus).			
1.2.5	Õpetajate konkurentsivõime tagamine, osalemine programmides, mis on suunatud õpetajatöö kvaliteedi tõstmisele ja noorte õpetajate kooli tööle asumisele. Kooli tööle asuvatele kvalifitseeritud õpetajatele vajadusel elamispinna ja /või sõidukompensatsiooni tagamine.		VALD, RIIK PROJEKTID	Jätkutegevus. Olemas sõidukompensatsioon õpetajatele. Õpetajatel võimalik osaleda koolitustel.
1.2.6	Koolijuhtide arenguprogrammides osalemine.		VALD	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele ja võimalusele osalevad eelkõige uued koolijuhid.
1.2.7	Õpetajatele täiskoormuse tagamine, kvalifikatsiooniga õpetajate „jagamine“ valla erinevate koolide vahel.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. „Jagamine“ toimub vastavalt vajadusele ja võimalustele.
1.2.8	Koolide muutmine kiusamisvabaks, varajase märkamise ja teavitamise olulisuse teadvustamine, pedagoogide ja koolitöötajate sellekohane koolitamine.		VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Kiusamisvaba kooli programmiga (KiVa) liitunud Taebla, Noarootsi, Kullamaa, Nõva ja Risti koolid. https://kiusamisvaba.ee/kiva-koolid/
1.2.9	Hariduse tugiteenuste tagamine, mille käigus luuakse valla ühtne tugiteenuste keskus koolipsühholoogi, eripedagoogi, sotsiaalpedagoogi, logopeedi ja õpiabiteenuse koordineeritud pakkumiseks. Vastavate spetsialistide koolitamine ja erinevate soodustuste (nt elamispind, sõidukompensatsioon) tagamine.	ÜL	VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Koolipsühholoogi teenus on tagatud kõigis koolides ja lasteaedades, sotsiaalpedagoog Taebla koolis ja Kullamaa Keskkoolis. Lisaks on sotsiaalpedagoogi teenus kättesaadav Noarootsi Kooli õpilastele (ei ole valla koosseisus). Eripedagoogi teenus on tagatud viies koolis. Logopeediteenus on tagatud kahes koolis (Palivere ja Taebla). Vallavalitsus maksab õpetajatele ja tugispetsialistidele sõidukompensatsiooni ning katab tööalase täiendkoolituse kulud. Tugispetsialiste koolitatakse võimalusel keskselt.
1.2.10	Koolide esitlusvahendite ja õppematerjalide jätkuv uuendamine (nt nuti- ja puutetundlikud tahvlid, sülearvutid/tahvelarvutid, e-õppe materjalid jms).		VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt võimalustele uuendatakse vahendeid erinevate projektide kaudu. Nt läbi Lastekaitse Liidu said koolid

	Haridustehnoloogi teenuse tagamine koolides.			kasutatud sülearvuteid, mida laenati välja distantsõppe ajaks. Valla koosseisus töötab kevadest 2021. a haridustehnoloog, kes toetab nii kooli kui lasteaedade tehniliste vahendite hankimisel ja õppetöösse rakendamisel.
1.2.11	Kooli WIFI-võrgu arendamine (leviala laiendamine, kvaliteet).		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Koolides WIFI-võrk tagatud, igapäevane töös hoidmine.
1.2.12	IKT kasutamise edendamine aineõpetuses, sealhulgas vastava õpetajakoolituse ning koolide IKT-taristu edendamisega, vastava teema käsitus haridusasutuse arengukavas.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Nii koolide kui lasteaedade arengukavades peab teema eraldi välja olema toodud. Koolide juhid ja õpetajad osalevad vastavalt võimalustele ja vajadustele digipädevuse tõstmiseks HARNO poolt korraldatavatel koolitustel. Osalemine HARNO projektides vastavalt vajadusele ja võimalustele.
1.2.13	Koostöö soodustamine erinevate koolide vahel (sh ühised õpetajad, erialaklasside ja sportimisvõimaluste ühine kasutamine, huvialaringid), vastava teema käsitus haridusasutuse arengukavas.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Teema arengukavades, osad õpetajad juba liiguvad vastavalt võimalustele ja vajadusele koolide vahel.
1.2.14	Haridusasutuste hoolekogude liikmete koolitamine.		VALD, PROJEKTID	INNOVE otsus rahastada Lääne-Nigula valla koolide ja lasteaedade hoolekogude koolitusi, projekti elluviimine hädaolukorra tõttu edasi lükkunud kuni 2022 a lõpuni.
1.2.15	Valla haridusstipendiumi maksmine. 2019. aastaks töötatakse välja ja rakendatakse õppurite ja õpetajate tunnustamise kord.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Õpilaste tunnustamine käib vastavalt korrale. Stipendiumifond ei ole muutnud (5000 eurot). Õpetajate tunnustamine käib läbi koolide tunnustussüsteemi.
1.2.16	Noarootsi Kooli õpilaskodus vajalike teenuste tagamine ja õpilaskodu arendamine. Noarootsi õpilaskodus tagatakse lisaks vanemate poolt rahastatavatele kohtadele riiklikult rahastatavad õpilaskodu kohad sotsiaalse erivajadusega lastele.		VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Suurem osa õpilaskodus olevatest lastest on riigi poolt rahastatud kohtadel. Õpilaskodus olevast 50-st kohast täidetud ca 30, tuleb leida võimalusi täituvuse suurendamiseks. Õpilaskodus on tagatud psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi

				teenus. Vajadus on eripedagoogi järele.
1.2.17	Haridusasutuse (lasteaed, kool) juhtimiskorralduse analüüs 2018-2019, põhjendatud juhul lasteaia ja kooli juhtimise ühendamine ja teised juhtimiskorralduslikud muudatused alates 01.09.2019.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Valla koosseisu on loodud lasteaedade õppe- ja arenduskoordinaatori ametikoht. Arutelud lasteaedade ja koolide juhtimismudeli täiendamiseks jätkuvad.
1.2.18	Haridusasutuste vahelise koostöö korraldamine, ühisüritused ning projektide kirjutamine ühisprojektidena.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Hädaolukord piiras ühisprojektide kirjutamise vajadust ja võimalusi.
1.2.19	Koostöö SA-ga Läänemaa õpetajate tunnustamise ürituste ja teiste haridusprojektide elluviimisel.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Koostöös SA-ga õpetajate tunnustusüritused läbi viidud.
1.2.20	Täiskasvanuhariduse väärtustamine ja võimalusel toetamine.		PROJEKTID, ERA, VALD, RIIK	Jätkutegevus. Vald ja lasteasutused on olnud praktika kohaks piirkonna täiskasvanud õppijatele. Täiskasvanutele on jagatud infot õppimisvõimaluste kohta. Osaleme Läänemaa täiskasvanuhariduse koostöövõrgustiku töös (info jagamine, märkamine, tunnustamine).

E 1.3. Kõigile valla lastele on tagatud lasteaia kohad konkurentsivõimelise alusharidusega lasteaedades, kus on motiveeritud õpetajad ning vajalikud tugiteenused.

Väljakutsed:

1. Kodulähedaste lasteaedade säilitamine;
2. Lasteaia kohtade puudus teatud piirkondades ning laste vähene arv teistes;
3. Tänapäevaste õppemeetodid ja tehnoloogiad (sh IKT) alushariduses;
4. Erivajadustega laste arvu kasv;
5. Kvalifitseeritud lasteaiaõpetajate puudus maapiirkonnas.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
1.3.1	Kodulähedase lasteaia säilitamine, lasteaia jätkavad tegevust kõigis 8 keskus. Lasteaedades töötavad väga head pedagoogid, kellel on vastav kvalifikatsioon ning toimub nende süsteemne koolitamine.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Teenust pakutakse kõigis piirkondades aastaringset. Tööle võetakse erialase kvalifikatsiooniga õpetajad. Valla struktuuris olemas lasteaedade õppe- ja arenduskoordinaatori ametikoht.

1.3.2	Lasteaiaõpetaja palga viimine vähemalt õpetaja alampalga määrani aastaks 2023. Lasteaeda tööle asuvatele kvalifitseeritud spetsialistidele vajadusel elamispinna tagamine.	ÜL	VALD, RIIK	Jätkutegevus. Magistrikraadiga lasteaiaõpetaja palk on võrdsustatud üldhariduskooli õpetaja palgaga.
1.3.3	Suvised lastehoiuteenuse pakkumine aastast 2019. valla koolieelses lasteasutuses arvestades seejuures töörande suundi, lasteaedade lahtiolekuaegade sätestamine nii, et see toetaks inimeste tööle asumist või töölkäimist; perspektiivis hoiuteenuse pakkumine vahetustega töötavatele peredele väljaspool tavapärasest lasteaia lahtiolekuaega.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Teenust pakutakse kõigis piirkondades aastaringselt. Tööle võetakse erialase kvalifikatsiooniga õpetajad.
1.3.4	Lasteaiakohtade vajaduse järjepidev prognoosimine ja vajaduse hindamine.		VALD	Jätkutegevus. Pidev seire.
1.3.5	<i>Lasteaedade kohatasu järkjärguline ühtlustamine aastaks 2022 ja hoidmine lapsevanemale taskukohasena. Lasteaias on toitlustamine valla lastele tasuta.</i>	ÜL	VALD	Lasteaiatoit on tasuta. Kohatasude määruse (Lääne-Nigula valla koolieelsetes munitsipaallasteasutustes vanemate poolt kaetava osa määr ja selle tasumine) § 4 järgi on kehtestatud ülemineku periood kuni 2021. a lõpuni. https://www.riigiteataja.ee/akt/426032021015
1.3.6	Haridusliku erivajadustega lastele vajalike tugiteenuste tagamine valla ühtse tugiteenuste keskuse vahendusel.	ÜL	VALD, PROJEKTID,	Jätkutegevus. Psühholoogi teenus on kättesaadav kõigis lasteaedades. Spetsialisti puudumise tõttu ei ole eripedagoogiteenus kättesaadav Noarootsi ja Palivere lasteaias. Spetsialisti puudumise tõttu logopeediteenust hetkel lasteaedades ei pakuta.
1.3.7	Lasteaedades tänapäevase õppevara ja IKT võimaluste tagamine (sh robotikavahendid, tahvelarvutid, nutitahvlid, esitlustehnika jms), vastava vahendite kasutamise sätestamine õppekavas ja teema käsitus		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Uutes arengukavades nõuame nimetatud teema kajastamist. Osaleme vastavalt vajadusele ja võimalustele projektides. Valla koosseisus haridustehnoloogi ametikoht.

	haridusasutuse arengukavas.			
1.3.8	Õuesõppe võimaluste loomine lasteaedade juurde.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Lapsed käivad ja õpivad ka õues.
1.3.9	<i>Lasteaia erialaõpetajate (liikumisõpetaja, muusikaõpetaja) vajaduse analüüs 2018 ja võimalusel vastavate spetsialistide tööle võtmine aastatel 2019-2020.</i>		VALD	2020. aastal asus osalise koormusega Risti Lasteaias tööle muusikaõpetaja. Ülejäänud lasteaedades muusikaõpetajad olemas. Liikumisõpetaja rolli täidavad rühmaõpetajad.
1.3.10	Lasteaia õppekava rikastamine piirkonna eripärale tuginevate teemadega (nt pärandkultuur, keskkonnateemad), vastavates programmides ja projektides osalemine. Teema käsitus haridusasutuse arengukavas.		VALD, PROJEKTID	Uutes asutuste arengukavades tuleb nimetatud teemat kajastada.
1.3.11	Osalemine erinevates lasteaiaprogrammides (nt Kiusamisest vaba lasteaed, Tervist edendav lasteaed jne).		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Lasteaiad osalevad erinevates programmides vastavalt vajadusele ja võimalustele.
1.3.12	Hoolekogude liikmete koolitamine.		VALD, PROJEKTID	Vt p 1.2.14. INNOVE koolitus sai rahastuse. Tegevused tuleb läbi viia 2022. aasta lõpuks.

E 1.4. Lääne-Nigula lapsed osalevad aktiivselt huvihariduses ja huvitegevuses.

Väljakutsed:

1. Teenuste sihtgrupid territoriaalselt hajutatud;
2. Mitmekülgse kodulähedase huvihariduse- ja tegevuse pakkumine kõigis valla piirkondades;
3. Looduse, teaduse ja tehnika valdkonda kuuluvate ringide valikute suurendamine;
4. Huvitegevuse kujundamine vastavalt valla piirkondade eripäradele.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
1.4.1	Huvihariduse ja huvitegevuse ühtse kava koostamine 2019. aastal ja kava iga-aastane uuendamine.		VALD	Jätkutegevus. Kava koostatakse igaks aastaks uuesti (kinnitatakse määrusega). Lääne-Nigula valla huvihariduse ja huvitegevuse kava 2021 vastu võetud ja kehtib. https://www.riigiteataja.ee/akt/426012021019
1.4.2	2020. aastaks töötatakse välja ja rakendatakse		VALD	Jätkutegevus.

	ühtsed koolide huvitegevuse korraldamise põhimõtted, viiakse läbi kvaliteedi hindamine ning ühtlustatakse juhendajate palgakorralduse alused.			Ühtsed huvitegevuse korraldamise põhimõtted on kokku lepitud valla huvihariduse ja huvitegevuse kavas (iga aasta kohta).
1.4.3	Looduse, teaduse ja tehnika ning loogilist mõtlemist soodustavate valdkonda kuuluvate ringide valikute suurendamine.		VALD, PROJEKTID, ERA, RIIK	Jätkutegevus. Prioriteedid on kajastatud valla huvihariduse ja huvitegevuse kavas. Kõigil valla lastel on võimalus õppida Tehnoloogiakoolis INNOKAS.
1.4.4	Huvikoolides õppivate kuni 19 aastaste õpilaste ja noorte eest tasumine vastavalt Lääne-Nigula valla huvihariduse rahastamise korrale ning valla huvihariduse- ja huvitegevuse korrale. Huvikoolide vallas asuvate tegevuskohtade moodustamise ja tegevuse soodustamine.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Valla lastel on õppimine väljaspool valda asuvates huvikoolides tasuta, vanem tasub vaid tavapärase omaosaluse. Vallas tegutsevad huvikoolidena Haapsalu Muusikakooli Risti pärimusmuusika filiaal ja Palivere puhkpilli filiaal, samuti FC Nõmme Kalju jalgpalliklubi Risti treeningrühm. 2020. aastal toetas vald huvikoolide osalustasusid 240 000 euro eest.
1.4.5	Võimaluse andmine koolide õpilastel osa võtta teise kooli huviringidest ning avaliku ühistranspordi liinivõrgu ja sõiduplaanide kujundamine sellele vastavaks.		VALD	Jätkutegevus. Võimalus on teises koolis osaleda, kuid logistiliselt keeruline korraldada. Laste- ja vanemate poolt pole huvi üles näidatud.
1.4.6	Selgelt eristuva suunitlusega huvihariduse säilitamine ja arendamine piirkondades (nt maadlus Martnas, pärimusmuusika Ristil, loodusharidus Nõval jne).		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Prioriteedid on kajastatud valla huvihariduse ja huvitegevuse kavas.

E 1.5. Noorsootööteenus on üle kogu Lääne-Nigula valla noortele kättesaadav ja järjepidev, noortele on tagatud mitmekesised võimalused.

Väljakutsed:

1. Teenuste sihtgrupid territoriaalselt hajutatud;
2. Kvalifitseeritud noortejuhtide ja noorsootöötajate puudus.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
--	---------------	----	-------------	------

1.5.1	Noorte senisest ulatuslikum kaasamine aruteludesse ja otsustusprotsessi, noortevolikogu moodustamine ja tegevuse toetamine.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastu on võetud noorte volikogu põhimäärus. https://www.riigiteataja.ee/akt/424012020041 Noortevolikogu valimised on ebaõnnestunud kolmel korral huvi puudumise ja hädaolukorra tõttu. Uued valimised on planeeritud sügiseks 2021. a.
1.5.2	Noorsootöö arendamine tänaste avatud noortekeskuste baasil, noortekeskuste juhtimine ühtse võrgustikuna, ühisprojektide ja tegevuste korraldamine.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Kõigis piirkondades on olemas noortekeskused (va Nõva, kus vajadus puudub). Noortekeskused teevad koostööd koolidega, et tagada piirkonnas ühtsemat teenust (pikapäevarühma töö ja huviringid).
1.5.3	Noorte omaalgatuse ja erinevate noorsooprojektide toetamine.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Vastavalt vajadusele ja võimalustele.
1.5.4	Ülevallaliste noorsooprojektide korraldamine.		VALD, PROJEKTID	Noortekeskused viivad ellu erinevaid ülevallalisi projekte vastavalt vajadusele ja võimalustele.

E 1.6 Tagatud on iseseisev sotsiaalne toimetulek ja tõhus sotsiaalprobleemide ennetamine ning lahendamine.

Väljakutsed:

1. Teenuste sihtgrupid territoriaalselt hajutatud;
2. Teenused erinevates valla osades ebaühtlaselt tagatud;
3. Teenuste planeerimine, disainimine ning kättesaadavuse tagamine vastavalt valla piirkondade eripäradele;
4. Eluruumi tagamise teenuse ebaühtlane kvaliteet;
5. Erivajadustega inimeste toimetuleku tagamine;
6. Kasvav vajadus hooldekodude kohtade järele ning hooldekodude tulevik.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
1.6.1	Abivajajate varajase märkamise soodustamine ja selle olulisuse teadvustamine ühiskonnas. Naabriabi soodustamine kui koduteenuseid täiendav ja omavalitsuse koormust täiendav tegevussuund.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Põhimõtte töö korraldamisel - probleemide tekkimisel proovitakse alati esimesena leida lahendusi kogukonnas. 2021. a koostöös SKA-ga teavitusartiklid abivajavatele lastele hooldusperede leidmiseks ning teema laiemaks teadvustamiseks.

				Koostöös PPA-ga, SA-ga Läänemaa valmis voldik lasteaedade töötajatele abivajava lapse märkamiseks ja edasisteks tegevusteks kontaktide leidmiseks.
1.6.2	Sotsiaalteenuste (koduteenus, sotsiaaltransporditeenus, tugiisikuteenus, isikliku abistaja teenus, võlanõustamisteenus) ühtsete kordade kehtestamine 2018, teenuste disain ja arendamine, kvaliteedi kriteeriumite väljatöötamine ja seire. Osalemine sellekohastes projektides. Teenuste üheks oluliseks eesmärgiks on inimeste tööle asumise või tööl jätkamise toetamine.	ÜL	VALD, RIIK, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Korrad vastuvõetud ja teenust pakutakse vastavalt kordadele arvestades inimeste vajadusi. Vastavalt Sotsiaalkindlustusameti suunistele töötati välja uus koduteenuse osutamise tingimused ja kord Lääne-Nigula vallas, mis võeti vastu 28. juuni 2021. a. https://www.riigiteataja.ee/akt/403072021011
1.6.3	Koostöö Haapsalu linnaga sotsiaalteenuste tagamiseks (puuetega inimeste hoolekanne, varjupaigateenus, turvakoduteenus jm).		VALD, PROJEKTID	Koostöös Haapsalu linnaga osaletakse Sotsiaalkindlustusameti pilootprojektis „Isikukeskse erihoolekande teenusmudeli rakendamine kohalikus omavalitsuses“. Projektis piloteeritava teenusmudeli sihtrühmaks on raske, sügava või püsiva kuluga psüühilise erivajadusega isikud, kokku osaleb pilootprojektis 10 Lääne-Nigula valla sihtrühma kuuluvat inimest.
1.6.4	Lapsevanemate vanemlike oskuste suurendamine ning vanema ja lapse suhete parandamine „ema-isa kooli“ käivitamine, vanemlusprogrammides osalemine.		VALD, PROJEKTID	Koostöös Tervise Arengu Instituudiga viidi 2020. aastal läbi tõenduspõhine vanemlusprogramm „Imelised aastad“ Palivere ja Risti (27 vanemat) ning 2021. a kevadel Oru piirkonnas (12 vanemat). Üks koolitustsükkel koosneb 16-st kohtumist.
1.6.5	Koostöö kolmanda sektorite organisatsioonidega (nt kogudused, MTÜ-d) sotsiaalteenuste tagamiseks.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Lääne-Nigula ja teiste koguduste juures tegutsevad erivajadustega inimeste toetamiseks töörühmad.
1.6.6	Osalemine puuetega inimestele kodu kohandamisele suunatud projektides- kodude		VALD, PROJEKTID	Lääne-Nigula vald võttis osa Sotsiaalministeeriumi meetme tegevusest „Puuetega inimeste eluaseme füüsilise

	füüsiline kohandamine, kütteseadmete korrastamine jms.			kohandamine“, mille raames rahuldati kaheksa taotlust. Kuulutati välja uus toetusvoor, mille raames said toetuse kolm kodukohandust. Päästeameti ja KOV-i koostöös viidi ellu projekt „Kodud tuleohutuks“, mille raames muudeti tuleohutumaks neli Lääne-Nigula valla kodu. Ehitati ja parendati küttekoldeid ning paigaldati uusi elektrisüsteeme.
1.6.7	Erivajadustega inimeste tegevuskeskuse (sh toetatud töö jms) rajamine Taeblasse või Paliverre.		VALD, PROJEKTID	Rahaliste vahendite ja töötaja puudumise tõttu ei ole tegevusi alustatud.
1.6.8	Intervallteenuse väljaarendamine Rõude külamajas ja Nõva päevakeskuses, toetatud elamise teenuse arendamine Nõva Päevakeskuses.		ERA; PROJEKTID	Rahaliste vahendite ja vajaduse puudumise tõttu ei ole tegevusi alustatud.
1.6.9	Võimaluste otsimine olemasolevate sotsiaalmajade (Pürksi, Palivere Lähtru 8, Risti Sireli maja) rekonstrueerimiseks ja elamistingimuste tagamiseks. Martna Kirna tee 5 üürimaja projekteerimine ja võimaluste otsimine ehituse rahastamiseks.		VALD	Jätkutegevus. Risti Sireli majas paigaldati kolm õhksoojuspumpa ning tehti pisemaid remonttöid. Lähtru 8 maja on võõrandatud ja eraomandis. Martna piirkonnas on sotsiaalmajas elavad inimesed korterite kaupa ümber paigutatud elamisväärsetele pindadele. Tühjaks jäänud endised sotsiaalmajad on lammutatud (3 maja). Sotsiaalkortereid (eraldi naiste ja meeste korterid) on võimalik ühe toa kaupa vallalt üürida.
1.6.10	Kütte, ravimite, abivahendite, hooldekodu kohamaksu jm toetamine vastavalt abivajaja hindamise tulemustele.		VALD	Jätkutegevus. 2020. maksti ühekordset toetust 18 875 euro ulatuses ning ööpäevaringse üldhooldusteenuse kohatasude maksmisele kulus 100 772 eurot.
1.6.11	Hooldekodude teenuse kvaliteedijuhtimise mudeli juurutamine ja spetsialiseerumise võimalikkuse analüüs koostatakse aastaks 2020. Hooldekodude ühendamise õiguslike, juhtimisalaste ja majanduslike aspektide		VALD	28. juuni 2021 tegi volikogu otsuse Oru hooldekodu renoveerimiseks ning tulevikus Risti ja Oru (kevad 2022) hooldekodude ühendamiseks ühtse juhtimise alla. Vt Lääne-Nigula Vallavolikogu otsus 28. juuni 2021. a otsus nr 30 „Laenu võtmise

	analüüs ning lähtudes hinnangu tulemustest otsuste langetamine tehakse hiljemalt 2020. aastaks. Hooldekodudes pakutavate teenuste mitmekesistamine ning erinevate toetusmeetmete abiga uute teenuste liikide juurutamine.			kooskõlastamine ja valla hooldekodude struktuuri ümberkorraldamine“.
1.6.12	Lääne-Nigula vallas asuvad hooldekodud peavad katma valla vajaduse ning pakkuma hooldekodukohti tervele Läänemaale ja võimalusel Põhja- ja Lääne-Eestile. Eesmärgiks on uute hooldekodukohtade ja hooldekoduteenuste kavandamine kaasates selleks vajadusel PPP projektide raames erainvestorid. Rajada Kullamaa Tehisjärve äärde eakate kodu (algatada detailplaneeringu muutmine ja välja ehitada taristu). Perspektiivsed uue hooldekodu asukohad on Noarootsi või olemasolevate hooldekodu laiendamisel Risti või Linnamäe (Räägu). Laiendada Risti hooldekodu vähemalt 90 kohani.		VALD, ERA, PROJEKTID	Risti Hooldekodu juurdeehitis valmis detsembris 2020, millega tõsteti kohtade arvu 11 võrra. Hetkel uute hooldekodude rajamine ei ole päevakorras. Tegutsetakse vastavalt Volikogu otsusele Oru ja Risti hooldekodudega. Vt p 1.6.1.
1.6.13	Eakate nõukogu statuudi väljatöötamine 2018. aasta jooksul ning eakate nõukogu tööle hakkamist alates 2019. aastast.		VALD, PROJEKTID	Lääne-Nigula vallas tegutseb Läänemaa Pensionäride Ühendus, kes on valla partneriks. Vajaduse puudumise tõttu pole tegevusi eakate nõukogu loomiseks alustatud.
1.6.14	Toetatakse eakate piirkondlikke seltse ja tegevusi (laul, tants, käsitöö, ekskursioonid).		VALD, ERA PROJEKTID,	Seoses COVID-19 laialdase levikuga peatus eakate huvitegevus ning piirkondlikud kohtumised. Tegutseb Läänemaa Pensionäride Ühendus, kelle liikmeteks on ka Lääne-Nigula valla aktiivsed eakad. Toetus Taebla piirkonna eakate võimlejate juhendajale.

				Eakate ühendustel on võimalik taotleda tegevustele projektitoetust kodanikuühenduste toetuse korra alusel.
1.6.15	Koluvere Hooldekodu energiatõhususe parandamine, kaasaegse välisvalgustuse rajamine, autonoomse küttesüsteemi väljaarendamine.		ERA, PROJEKTID	ERA projekt. (Lossipargi Hooldekodu)

E 1.7. Esmatasandi tervisehoiuteenuste kättesaadavuse tagamine valla kõigis piirkondades, elanike terviseteadlikkuse tõus.

Väljakutsed:

1. Piirkondliku perearstiteenuse säilitamine;
2. Maa-apteekide püsimajäämine;
3. Tervist edendavate tegevuste eluviimine.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
1.7.1	Perearsti ja -õendusteenuse, hambaraviteenuse kättesaadavuse tagamine piirkondades vähemalt tänases mahus. Seniste perearstide, pereõdede tööruumide ajakohastamine ja uuendamine, võimalusel uute teenuste juurutamine.	ÜL	ERA, RIIK, VALD, PROJEKTID	Perearstiteenus ja hambaravi on kohalikele kättesaadav.
1.7.2	Apteegiteenuse säilimine Ristil ja Kullamaal, apteegi avamine Taebla alevikus.		ERA, VALD	Apteek toimib Ristil ja Kullamaal. Taeblas apteegiteenuse pakkujat ei ole.
1.7.3	Elanike terviseteadlikkuse kasvule suunatud projektide algatamine ja nendes osalemine (riskikäitumise vähendamine, tervislik toitumine ja liikumine jne).		PROJEKTID, VALD	Jätkutegevus. Inimeste liikumisharjumuste suurendamiseks erinevate rajatiste ehitamine ja paigaldamine, vt p 1.8.4. jj
1.7.4	Tervisealase teabe kättesaadavuse suurendamine (sh lasteaedades ja koolides) ja tervislikku eluviisi toetavate ürituste korraldamine.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Võimalusel on lasteaiaid ja koolid ühinenud vastavate programmidega.

E 1.8. Lääne-Nigula on paljude spordi- ja liikumisharrastuste võimalustega tervist väärtustav omavalitsus.

Väljakutsed:

1. Väga erinev praktika spordiklubide ja spordiürituste rahastamisel;
2. Teenuste sihtgrupid territoriaalselt hajutatud;
3. Teenuste planeerimine, disainimine ning kättesaadavuse tagamine vastavalt valla piirkondade eripäradele;

4. Osaliselt amortiseerunud infrastruktuur;
5. Maakondliku tähtsusega turismi- ja tervisespordikeskuse arendamine Paliveres.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
1.8.1	Spordi ja spordiklubide ühtse rahastamise korra väljatöötamine ja rakendamine aastaks 2020.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Korra alusel spordiklubidele tegevustoetuse maksmine.
1.8.2	Olemasolevate spordiobjektide ühtne turundamine 2019. aastaks ning erinevate võimaluste (Risti kunstmurustaadion, Palivere suusarajad, Kullamaa viburajad jms, orienteerumisrajad) maksimaalne kasutamine.		VALD, PROJEKTID	Valla territooriumil asuvad spordi- ja liikumisharrastuse objektid on Eesti spordiregistris ja info on kättesaadav selle kaudu kõigile Eesti elanikele. Enda tegevuste reklaamimisega tegelevad MTÜ-d ise. Soovi korral jagab vald infot sündmuste kohta oma FB lehel ja kodulehel.
1.8.3	Ülevallaliste suvemängude korraldamine alates 2019. aastast.		VALD, PROJEKTID	Teemat on korduvalt spordiklubide ümarlaval arutatud, kuid sihtgrupi vähese huvi tõttu ei ole suvemänge korraldatud.
1.8.4	Tervise- ja discgolfi radade, välijõusaalide, terviseväljakute rajamine valla piirkondade keskustesse. Taebla jõe äärse terviseraja rajamine Taebla alevikus, Pälli ja Nigula külas, jõgede äärsete terviseradade arendamine Martnas ja Rõudes.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Martnas valmis 2020. a nn „Padriku platsil“ välijõuväljak koos haljasala ja puhkenurgaga. 2020. a valmis Rõudes puhkenurk koos katus-varjualusega. Tegevused käivad Kasari jõe äärde ligipääsuvõimaluste loomiseks.
1.8.5	Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arendamine (vt turism).		VALD ,ERA, PROJEKTID,	Jätkutegevus. Vt ka punkt 2.2.8. 2019. aastal sai rahastuse SA Põhja-Läänemaa Turismi- ja Spordiobjektide Halduskeskuse kaudu Kultuuriministeeriumi regionaalsete sportimiskeskuste programmi esitatud projekt „Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse teenuste arendamine, suusaradade- ja mäekeskuse lumetus süsteemide rajamine”. Toetuse kogusumma on 160 000 eurot, mis jagatakse ära perioodi 2019-2022 peale (40 000 eurot aastas). Vald tagab projekti 50% omafinantseeringu. Projekti kogumaksumus on 397 367

				eurot ning selle raames tehakse erinevaid arendustöid. Interreg Cental Baltic projekti „Nature Access to All“ raames muudetakse Palivere Turismi ja tervisespordikeskus kättesaadavaks ka puuetega inimestele (radade kohandamine, invatualeti rajamine, infotahvlite uuendamine, puhkekohtade rajamine). Lääne-Nigula valla eelarve projektis on 30 000 eurot. 2021. a I pooles algatas SA uueks perioodiks arengukava koostamise protsessi.
1.8.6	Taeblasse sisejõusaali rajamine.		ERA, PROJEKTID	Tegevusi pole planeeritud, vajalikke ruume pole vallal pakkuda.
1.8.7	Nõva jõusaali sisustuse ja spordiväljaku uuendamine.		PROJEKTID	Aruandlusperioodil tegevusi ei tehtud.
1.8.8	Taebla uue koolihoone juurde spordiplatsi ehitus.		PROJEKTID, VALD, ERA	Jätkutegevus. Taebla koolihoone spordiplatsi projekt on valmis. Vaja on leida rahastus.
1.8.9	Linnamäe spordiplatsi ja parkla ehitus ning terviseala (Vabaõhu kinnistu) arendamine.	ÜL	PROJEKTID, ERA, VALD	Jätkutegevus. MTÜ Oru Spordiklubi juhtimisel valmis 2019. aastal uus staadion ja 2020. a paigaldati valgustus.
1.8.10	Palivere spordiplatsi ehitus.	ÜL	PROJEKTID, VALD, ERA	Jätkutegevus. Otsitakse rahastust platsi ehituseks.
1.8.11	Laste spordilaagrikompleksi arendamine Kuke külas.		ERA, PROJEKTID	ERA projekt
1.8.12	Kullamaa spordiplatsi korrastamine, multifunktsionaalse spordiväljaku rajamine.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. 2020. a suvel vahetati erainvestorite vahenditega talgutöö korras ära staadioni murukate. Enne spordiplatsi korrastamise jätkamisega tuleb korda teha kooli võimla.
1.8.13	Vibuspordi arendamine Kullamaa piirkonnas, sise- ja välitingimustes vibu laskmiseks vajaliku varustuse ja abivahendite hankimine, radade ehitus.		ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt võimalustele toetatakse valla poolt läbi huvihariduse noorte treeningute läbiviimist ning mittetulundusühingu tegevusi. Lisaks ERA projektid.
1.8.14	Risti spordikompleksi (kunstmurustaadion ja spordisaal) ja toetavate tugiteenuste paketi väljaarendamine, kasutuse korraldamine ja turundamine sportliku tegevuse arendamiseks,		VALD, ERA, PROJEKTID	Staadioni valgustus paigaldatud 2020. aastal. Kunstmurustaadionil hooldus tehtud, paigaldatud uus kummikate. Jätkutegevus. Platsi hooldus.

	kunstmurustaadioni hooldus ja valgustuse väljaehitamine.			
1.8.15	Eesti meistrivõistluste tasemel krossiraja loomine (sh stardipuu, kastmissüsteem, olmemuru) Kullamaale.		ERA, PROJEKTID	Tegevus arengukavast välja jätta, kuna Kullamaal pole sellist kohta, kuhu sellist rada rajada.
1.8.16	Pürksi staadioni ja tenniseväljaku rekonstrueerimine, tennisehalli rajamine, jalgpalliplatsi rajamine, välikorvpalliplatsile katte paigaldamine, Pürksi ja Sutlepa jõusaalide sisustuse uuendamine.		VALD, ERA PROJEKTID,	Sutlepa ja Pürski jõusaalides välja vahetatud mõlemas üks seade.

E 1.9. Vallas on mitmekesine kultuuri- ja seltsielu.

Väljakutsed:

1. Inimeste erinev aktiivsus;
2. Kultuuritegevuse ja külaseltside väga erinevad rahastamispõhimõtted;
3. Teenuste sihtgrupid territoriaalselt hajutatud;
4. Teenuste planeerimine, disainimine ning kättesaadavuse tagamine vastavalt valla piirkondade eripäradele, kogukonna kaasamine teenuste kujundamisse;
5. Raamatukogu roll tulevikus.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
1.9.1	Ülevallaliste kultuurisündmuste korraldamine.	ÜL	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Üleriiklike tähtpäevade tähistamine (Tartu rahu aastapäev, Eesti Vabariigi aastapäev, võidupüha jne). Lisaks korraldavad ülevallalisi sündmusi MTÜd ja kulutuuriasutused.
1.9.2	Ühtse kultuurikalendri koostamine ja pidamine.		VALD	Jätkutegevus. Kultuurisündmused kajastatakse valla kodulehel „Kalendri“ all ja jagatakse valla FB lehel.
1.9.3	Valla seltside- ja kultuuritegevuse ühtse rahastamise korra väljatöötamine ja rakendamine hiljemalt 2020. aastaks.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Kord on välja töötatud ja projektitoetusi rahastatakse vastavalt korrale.
1.9.4	Raamatukogude arendamine ühtses võrgustikus tegutsevate multifunktsionaalsete kogukonnakeskustena, sh kohaliku ja valla kultuuriloo kogujana, säilitajana ja eksponeerijana.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Raamatukogud toimivad ühtses võrgustikus (ühine nõukogu), koos käib raamatukogude ümarlaud. Korraldatakse üritusi ja väljapanekuid.

	Ürituste ja väljapanekute korraldamine raamatukogudes. Võimalusel väliürituseks (nt välükino näitamiseks) sobivate ruumide rajamine.			
1.9.5	Kodanikuühenduste motiveerimine, toetamine ja nõustamine erinevatest projektmeetmetest raha taotlemisel, avaliku huvi kandvate investeeringuprojektide omafinantseeringu tagamine vastavalt kehtestatud meetmetele.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Vastavalt korrale MTÜ-de toetamine. Vastavalt vajadusele MTÜ-de nõustamine. Eestvedajate tunnustamine vallas ja maakonna tasandil.
1.9.6	Eri piirkondade kultuuripärandi kogumine ja säilitamine, kultuuritraditsioonide ja traditsiooniliste ürituste jätkamine ja toetamine, iga piirkonna „oma näo“ leidmine ja hoidmine (nt rannarootsi kultuur jm). Rannarootsi teemapargi väljaarendamine Noarootsis.	ÜL	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Piirkondades toimuvad erinevad kultuurisündmused https://www.laenenigula.ee/kalender https://visitnoarootsi.com/ https://www.visithaapsalu.com/ https://visitmatsalu.ee/et/ Rannarootsi teemapargi rajamiseks jätkatakse rahastamisvõimaluste otsimisega.
1.9.7	Linnamäe multifunktsionaalse keskuse rekonstrueerimine, kultuurisaali ehitamine 2018-2019.	ÜL	VALD, ERA, PROJEKTID	Linnamäe kultuurisaali tööd hetkel kestavad, saal valmib koos sisseseadega 2021. a lõpuks.
1.9.8	Taebla Kultuuri- ja Spordikeskuses sisuka tegevuse tagamine, avaliku konkursiga keskuse haldaja leidmine.		VALD, PROJEKTID	Taebla Kultuuri- ja Spordikompleksi haldas kuni 2021. a I pooleni Taebla Spordi- ja Kultuuriklubi Kehale ja Vaimule MTÜ.
1.9.9	<i>Taebla Lasteaia tühja rühmaplokki Taebla seltside tegevusruumi kujundamine.</i>		VALD, PROJEKTID	<i>2019 avatud Teostatud.</i>
1.9.10	Piirsalu Rahvamaja 2. korruse väljaehitamine, millega luuakse täiendavad ruumid seltsi tegevussuundade väljaarendamiseks, luues metsa- ja loodusõppekeskus ning tingimused laagrite korraldamiseks.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt Vald maksab MTÜ-le tegevustoetust.
1.9.11	Liivi seltsimaja II korruse tegevustubade rekonstrueerimine.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.12	Oru vana koolimaja arendamine multifunktsionaalse kogukonnakeskusena.		ERA, PROJEKTID	LASI maja tegevusi korraldab MTÜ Linnamäe Arenguselts.

1.9.13	Rõude Külamaja arendamine multifunktsionaalse külakeskuseks.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt Vald maksab MTÜle tegevustoetust
1.9.14	Noarootsi Käsitöökoja väljaarendamine.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.15	Toetame ja tunnustame Saueaugu Teatritalu tegevust kultuuritegevuse korraldamisel.		VALD, ERA, PROJEKTID	Lääne-Nigula Vallavalitsus toetas teatrietendust „Kadunud kodu“ summas 4 200 eurot.
1.9.16	Palivere Pritsikuuri arendamine (tuletõrjekomando, aleviseltsi inventari ning õppe ja seltsielu ruumid).		RIIK, VALD PROJEKTID,	Priitahtlikud Pritsumehed MTÜ-d toetati 2020. a MTÜ-de investeeringutoetuste meetmest Palivere pritsikuuri renoveerimiseks.
1.9.17	Kullametsa seltsimaja juurde parkla ja spordiplatsi rajamine, sauna ja grillimaja ehitamine.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.18	Kullamaa käsitöömaja varjualuse rajamine.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.19	Koluvere Seltsimaja parkla ehitus.		ERA, PROJEKTID	Teostatud.
1.9.20	Külaplatside väikeinventari hooldus, remont ja uuendamine (kiiged, laululavad, pingid, väikevormid jms).		ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. MTÜdele makstakse valla poolt korra alusel kogukonnateenuse toetust.
1.9.21	Martna halli rekonstrueerimine, mis võimaldaks seal kultuuri- ja spordisündmusi läbi viia.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Iga-aastased remonttööd teostamisel. Hoonet haldab spordiklubi.
1.9.22	Peraküla vabaõhulava ehitamine.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.23	Einbi külamaja rekonstrueerimine.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.24	Kirimäe mõisa arendamine mitmekesiste kultuuriürituse korraldamiseks ning majutuse pakkumiseks.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.25	Palivere Mõisa ja endise Vidruka Kooli kompleksile sobiv kasutusfunktsiooni leidmine ja kompleksi renoveerimine.		ERA, PROJEKTID	ERA projekt
1.9.26	Seljaküla Külakurvi kinnistu külaplatsi ja suitsusauna kompleksi väljaarendamine.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.27	Võntküla külamaja kui piirkonna külade keskuse arendamine (terrassikatuse ehitamine, köögitehnika täiendamine), tuletõrje veevõtukohta väljaehitamine).		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt Valla poolt makstakse tegevustoetust majanduskulude katteks
1.9.28	Pürksi vabaõhulava ehitamine, Sutlepa vabaajakeskuse sisustuse ja		ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Pürksi vabaõhulava ehitamiseks otsitakse rahastusvõimalusi.

	välimänguväljaku täiendamine.			Sutlepa vabaajakeskuses tehtud uuendusi vastavalt vajadusele.
1.9.29	Risti Käsitöömaja arendamine mitmekülgselt loome- ja kogukonnakeskuseks.		ERA, PROJEKTID	Maja haldab MTÜ Risti Huvi, mida toetati MTÜ-de investeringutoetuste meetmest

E 1.10. Elukeskkond vallas on turvaline. Tagatud on avalik kord ja riskid maandatud.

Väljakutsed:

1. Elanike aktiivsus turvalisuse eest seismisel;
2. Tuletõrje veevõtukohtade puudumine, mis on takistuseks nii elamu- kui ettevõtluse arengule;
3. Hajaasustus.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
1.10.1	Tihe koostöö Päästeameti, Politsei ja Piirivalveametiga.		VALD, RIIK	Jätkutegevus.
1.10.2	Erinevate hädaolukordade tarvis tegevusplaanide ettevalmistamine, teenuste tagamine koostöös teenusepakkujatega (nt elekter, küte, vesi- ja kanalisatsioon, toiduainete kättesaadavus jms), vastavate reservide- ja varude moodustamine (nt elektrigeneraatorid, desinfitseerimisvahendid, isikukaitsevahendid, toiduained, isikute majutamiseks vajalik jms), sellekohastel koolitustel osalemine. Osalemine riiklike ja piirkondlike kriisikomisjonide töös.		VALD, PROJEKTID, RIIK	Jätkutegevus. Lääne-Nigula vald on Haapsalu kriisikomisjoni liige.
1.10.3	Vabatahtlike organisatsioonide tegevuse toetamine, nt MTÜ Priitahtlikud Pritsumehed, Noarootsi Tuletõrjeselts, Nõva Tuletõrjeselts, vabatahtlikud merepäästjad.		VALD, ERA, RIIK, PROJEKTID	Palivere Priitahtlike Pritsumeeste käsutusse antud hoone ja hoone elektrikulud kannab vald. 2019. a Noarootsi ja Nõva tuletõrjeselts sai valla omanduses olnud päästeautod. Merepäästjad hoiavad Nõva sadamas oma laeva. Rahalisi vahendeid täna otse ei eraldata.

1.10.4	Naabrivalve piirkondade laiendamine ja arendamine.		VALD, ERA	Jätkutegevus. Lääne-Nigula vallas on asutatud kokku 16 sektorit. 2020. a lisandusid Möisaküla ja Nõmmemaa sektorid Vt: https://naabrivalve.ee/liitumisinfo/liitunud-piirkonnad/piirkond/63/
1.10.5	Veevõtukohtade ja nende olukorra kaardistamine, nende rekonstrueerimine ja vajadusel uute rajamine.		VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Lahendatud vastavalt vajadusele ja võimalustele uute ehitusprojektidega. Olemasolevad veevõtukohad on ära märgitud uues valla üldplaneeringus.
1.10.6	Kaitseliidu, kodutütarde ja noorkotkaste tegevuse toetamine.		VALD	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele. Martna piirkonnas Kirnas asuv nn koolimaja on antud jõustruktuuride (Päästeamet, Kaitseliit, vabatahtlikud päästjad jt) harjutamiseks.
1.10.7	Turvakaamerate võrgu ülevaatamine ning kava koostamine turvakaamerate võrgu laiendamiseks (2019), kava alusel vastavate rahastamisaotluste koostamine ja kava realiseerimine 2019-2024.		VALD, ERA PROJEKTID,	Turvakaamerad asuvad: Österby sadam, Riguldi bussipeatus, Hara sadam, Pürksi keskus, Sutlepa Vabaajakeskus, Risti keskus, Noarootsi Kool, Taebla vallamaja, Taebla Kool, Oru Kool, Palivere Kool, Palivere Keskus

Mõõdikud - Eesmärk 1. Lääne-Nigula vald on atraktiivne elu- ja töökeskkond luues eeldusi elanike arvu suurenemiseks.

Mõõdik	Baastase 2018	2021	Sihtväärtus 2026
Elanike arv	7240	7170 (12.01.2021)	7300
Elanike rahulolu valla teenustega	Ei mõõdetud	2020. a üleriigiline uuring - tase 3,44 (baastase) ⁴	85% on rahul
Lasteaiatöötaja palk	978	Lasteiaiaõpetaja keskmine palk 2020. a 1212 eurot	>pedagoogi miinimumpalk
Õpetaja palk	1150	Põhikooliõpetaja keskmine palk 2020. a 1465 eurot	>5% vabariigi keskmisest

⁴ Rahulolutöölaud. Minuomavalitsus.ee. Rahandusministeerium. Kättesaadav internetist:

<https://minuomavalitsus.fin.ee/et/rahulolutoolaud>

Küsitletud Lääne-Nigula valla elanikest olid 2020. a alguses läbi viidud uuringu kohaselt üldiselt väga rahul oma elukeskkonnaga 17,9%, pigem rahul 64,2% (kokku 82,1%). Pigem ei olnud rahul 12,7% ja üldse polnud rahul 3%. 2,2% ei osanud öelda. Küsimustele vastas 137 vastajat. Vt rohkem infot:

<http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?lang=et&DataSetCode=KO11>

E 2. Ettevõtjasõbalik, kõrge tööhõive ja tasuvate töökohtadega omavalitsus

Soovitud seisund:

Lääne-Nigula vallas on kõrge ettevõtlusaktiivsus ning kõigil tootmisaladel tegutsevad motiveeritud ettevõtjad. Väike- ja mikroettevõtjate arv on kasvanud. Valla avalik haldus toetab igati ettevõtluse arengut. Valla puhke- ja turismimajanduse potentsiaal on ära kasutatud. Töökohtade arv vallas kasvab ja see loob eelduse elanike arvu stabiliseerumiseks ja kasvuks.

E 2.1. Lääne-Nigula vald toetab ettevõtluskeskkonna arengut, ettevõtete tulemist valda ning väärtustab tegutsevaid ettevõtjaid.

Väljakutsed:

1. Rahvaarvu vähenemine ja tööjõupuudus.
2. Taebla-Palivere-Risti ettevõtluskoridori arendamine.
3. Ettevõtlusalade amortiseerunud või puudulik infrastruktuur (teed, valgustus, side, energiavarustus).
4. Elanike madal ettevõtlusaktiivsus.
5. Avalikud teenused peavad võimaldama elanikel tööle minna või tööl käia.
6. Valla võimalused soodustada ettevõtluskeskkonna arengut.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
2.1.1	Ettevõtjate ümarlaudade korraldamine vähemalt 2X aastas, nende sisustamine ettevõtjatele kasulike koolituste ja/või info jagamisega.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Ettevõtjate ümarlaudu pole toimunud, korraldatakse vastavalt vajadusele. Ettevõtjad on teavitatud arengukava uuendamisest.
2.1.2	Ettevõtlusvõimaluste turundamine turunduspoliitika osana.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Valla ettevõtjatele suunatud tutvustus valla kodulehel: https://www.laenenigula.ee/tulemeile-ettevotjaks-
2.1.3	Üldplaneeringus ettevõtluseks vajalike alade määratlemine.		VALD	Üldplaneeringus välja toodud tootmisalad. Vt p 1.1.7.
2.1.4	Ettevõtjate tunnustamine (aasta uustulnuk, suurim eksportija vms), ühtse ettevõtlustoetuste korra alusel ettevõtjate toetamine	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Ettevõtlustoetust maksti 2021. aasta I pooles 11-le ettevõtjale kogusummas ca 35 000 eurot. Lääne-Nigula valla teenetemärgi sai ettevõtluse arendamise eest Vjatšeslav Rätsepp.
2.1.5	Ettevõtlusõppe sisseviimine haridusasutuste õppekavadesse, osalemine noorte ettevõtlusaktiivsuse		VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Ettevõtlusõpe toimib Orul, Taeblas, Paliveres ja Ristil koolides. Kullamaa Keskkool on ettevõtlussuunaga kool.

	kasvatamisele suunatud projektides.			Noarootsi, Oru ja Palivere osalevad Ettevõtliku Kooli programmis. https://evkool.ee/vorgustiku-oppeasutused/
2.1.6	Hea avalik haldusküsimustele vastamine võimalikult kiirel ja ammendaval moel, dokumentide korrektne menetlemine, võrdse kohtlemise tagamine, asjakohase nõu andmine.		VALD	Jätkutegevus. Igapäevaülesandeid täidetakse punktis toodud põhimõtteid arvestades.
2.1.7	Ettevõtjate nõustamine koostöös SA-ga Läänemaa, vastavate rahastustaotluste ja aruannete koostamisel, oskusteabe pakkumine projektide, nende võimaluste ja taotluste tingimuste kohta.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Nõustamine vastavalt vajadusele. https://laanemaa.ee/ettevotjale/
2.1.8	Kaugtöökohtade loomine vallale kuuluvate bürooruumide baasil.		VALD, ERA PROJEKTID,	Huvi puuduse tõttu pole kaugtöövõimaluste loomisega inimestele väljast poolt asutust tegeletud.
2.1.9	Koostöös Põhja-Eesti Ühistranspordikeskuse ja ettevõtjatega võimaluste otsimine avaliku ühistranspordi sõiduaegade ühildamiseks ettevõtjate vajadustega.		VALD, RIIK, ERA	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele. Alustatud on projektiga „Maakondliku tähtsusega ühistranspordi taristu arendamine Läänemaal“.
2.1.10	Kohalike toodete ja teenuste pakujate infopanga loomine ja selle avaldamine valla koduleheküljel.		VALD	Jätkutegevus. SA Läänemaa tellitud Läänemaa mobiilirakendusse on võimalik ettevõtjatel enda paremaks kättesaadavaks tegemiseks oma kontaktid lisada: http://laanemaa.ee/app/
2.1.11	Suvised lastehoiuteenuse pakkumine valla koolieelses lasteasutuses arvestades seejuures elanike töölkäimise suundi, lasteaedade lahtiolekuaegade määramine, nii, et võimaldaksid inimestel tööl käia, perspektiivis hoiuteenuse pakkumine vahetustega töötavatele peredele väljaspool tavapärasest lasteaia lahtiolekuaega.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vt lastaiateenused p 1.3.3, teenused kättesaadavad.

2.1.12	Valla ettevõtte, vabade tootmisalade ja tootmishoonete süsteemne kaardistamine (piirkonna tööjõu olemasolu, taristud, kasutatav elektrivõimsus, kaugküttevõimalused jne), vastava info avaldamine valla kodulehel, investoritele suunatud veebilehtedel ja muudes infomaterjalides. Seda tehakse koostöös SA-ga Läänemaa.		VALD, PROJEKTID	Teemadega tegeletakse vastavalt vajadusele ja võimalustele. Tootmisalad seotud valla üldplaneeringuga. Vt p 1.1.7.
2.1.13	Taebla tootmisala arendamine- Nurme, Veo ja Tööstuse tänava rekonstrueerimine koos kergliiklustee ja tänavavalgustuse välja ehitamisega 2019. Turbali kinnistu DP koostamine tootmisala laiendamiseks ja vastavate arendustegevuste läbiviimine.	ÜL	VALD, PROJEKTID, ERA	Üldplaneering vt p 1.1.7. Uusi tegevusi Turbali DP koostamiseks pole tehtud.
2.1.14	Palivere tootmisala arendamine- koostöös riigi ja võrguettevõtjatega vajaliku elektrivõimsuse tagamine, juurdepääsutee rekonstrueerimine ja tänavavalgustuse väljaehitus, kiire interneti ühendus, ühisveevärgi ja kanalisatsiooni ning tuletõrjevee küsimused.		VALD, PROJEKTID, ERA, RIIK	Üldplaneering vt p 1.1.7. Piirkonnas tekitati roheala juurde.
2.1.15	Palivere-Allikmaa ettevõtlusala arendamine- juurdepääsuteede rekonstrueerimine, tuletõrjevee küsimuse lahendamine.		VALD, ERA PROJEKTID	Juurdepääsutee rekonstrueerimine on alustatud, tööd peaksid lõppema 2021. suvel.
2.1.16	Kirimäe tootmisala arendamine- vajaliku elektrivõimsuse tagamine.		VALD, PROJEKTID, ERA, RIIK	ERA projekt
2.1.17	Pürksi tootmisala arendamine- kommunikatsioonide ja juurdepääsuteede rajamine.		VALD, ERA PROJEKTID	Planeeritud ala asub valla maal, hetkel arendustegevusi pole ellu viidud.
2.1.18	Linnamäe tootmisala arendamine- kommunikatsioonide ja juurdepääsuteede rajamine.		VALD, ERA PROJEKTID	ERA projekt Juurdepääsuteed on korras.
2.1.19	Kullamaa tootmisala arendamine-		VALD, ERA PROJEKTID	ERA projekt

	kommunikatsioonide ja juurdepääsuteede rajamine.			Tootmisala eravaldues, vald hoiab korras vallale kuuluvad juurdepääsuteed.
2.1.20	Koostöös erasektoriga võimaluste otsimine tootmisaladele mitmeotstarbeliste tootmishoonete ehituseks ja nende rentimine mikro- ja väikeettevõtetele, selle tarbeks vajalike planeeringute ja projektide koostamine.		VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele. Üldplaneeringusse planeeritud tootmisalad. Probleeme tekitab see, et tootmisalade planeerimisel lähevad maaomanike huvid vastuollu valla huvidega.

E 2.2. Lääne-Nigula vald on atraktiivne külastuskeskkond, kus toimub pidev turismi- ja puhkemajanduse alase tegevuse arendamine.

Väljakutsed:

1. Turismipotentsiaali süsteemne rakendamine;
2. Turismiinfo ei ole piisavalt kättesaadav, viidamajandus pole terviklikult välja arendatud;
3. Keskkonnakaitse ja majandustegevuse vastuolu;
4. Valla võimalused soodustada turismivaldkonna arengut;
5. Noarootsi kultuuripärandi ja Osmussaare võimaluste ära kasutamine;
6. Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse tulevik.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
2.2.1	Osalemine piirkonna turismialastes koostööorganisatsioonides (nt SA Läänemaa). Koostöö KOV üksuste, ettevõtjate ja kolmanda sektoriga ühiste külastuskeskkondade arendamisel (nt Matsalu rahvuspark, Loode-Eesti külastuspiirkond ja geopark jt).		VALD, PROJEKTID, RIIK	Koostöö MTÜ-ga Terra Maritima ja SA-ga Läänemaa.
2.2.2	Üldplaneeringus tasakaalu leidmine piiravate keskkonnatingimuste ja elamu- ning ettevõtluse (turismimajanduse) arendamise vahel.		VALD	Põhimõtteid arvestati üldplaneeringu koostamisel. Vt üldplaneering p 1.1.7. ja üldplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine
2.2.3	Koostöö RMK-ga Noarootsi, Osmussaare, Nõva, Marimetsa jt puhkemajanduse arendamiseks.		VALD, RIIK	Jätkutegevus. Koostöö toimib vastavalt konkreetsetele vajadustele. Kullamaa ja Risti piirkonnas Marimetsa raba arendus (parkimine, raja kaardistamine). Nõva piirkonnas Lepaauku arendus (parkimine, laudtee, puhkeala)

				RMK õpperadade rajamine koostöös vallaga (Salajõe, Marimetsa, Lepaaugu)
2.2.4	Suvised turismiinfopunkti toetamine Noarootsis, Osmussaarel ja Nõval, võimalusel ja vajadusel ka teistes piirkondades.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. 2021. a suvel oli avatud turismiinfopunktid Nõval ja Noarootsis.
2.2.5	Lääne-Nigula valla piirkondade suveniiride ja meenete kujundamine ja pakkumine.		ERA, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Tegeletakse vastavalt vajadusele, kui kogukonnas tekib algatus ja huvi.
2.2.6	Viidamajanduse korrastamine ja edasine väljaarendamine, sh maakonna infotahvli riigimaanteede ääres, vaatamisväärsuste tähistamine, tänapäevaste IKT võimaluste kasutamine turundamisel (koduleheküljed, FB, Google, QR koodid, droonivideod jne).		VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Objektide tähistamine toimub vastavalt vajadusele koostöös partneritega. Läänemaa kaardi- ja infotahvlitega tegeleb SA Läänemaa. 2021. a suvel paigaldati uued tahvli. Marimetsa matkarada ja Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskust turvastavad drooniga tehtud videod tegi MTÜ Terra Marritima.
2.2.7	Vaimse kultuuripärandi (rahvariide triibustikud, ajaloolised fotod, maalid, kultuuritegelased, filmide/raamatute tegevuskohad, raudtee, rannarootsi kultuur jms) kasutamine piirkonna turundamisel.	ÜL	VALD, PROJEKTID, ERA	2020. toimus Lääne-Nigula valla mäng „1448,8 km ² avastamist“, kus osales 111 võistkonda.
2.2.8	Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arendamine (turunduskava koostamine, teenindus- ja abihoone ehitamine, Mäepealse tee tolmuvaaks muutmise, rullsuusaraja ehitamine, maastikurattakrossi- ja suusarada kuni Kullamaa tehisjärveni, korv- ja võrkpalliväljak, laste mänguväljak, väljõulinnaku ehitamine, mäe- ja tuubitõstuki ehitus). 2019. koostatakse keskuse tegevuse ja teenuste analüüs, mis võimaldaks tulevikuperspektiivis keskuse isemajandamist.	ÜL	VALD, PROJEKTID, ERA, RIIK	Jätkutegevus. Vt punkt 1.8.5 Mäepealse tee tolmuvaaks muutmise on plaanis vastavalt teehoiukavale (2023).
2.2.10	Kullamaa Tehisjärve ümbruse arendamine-ujumisrand, matka- ja suusarajad. Matka- ja	ÜL	ERA, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Tegevused vastavalt ala kohta tehtud detailplaneeringule. 2021.

	suusaradade ühendamine Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskusega üheks võrgustikuks vastavalt Kullamaa järv-puhkeala kehtestatud detailplaneeringule.			a ehitati parkla ja uuendati rannaala liivaga.
2.2.11	Osmussaare külastuspotentsiaali ärakasutamine, saarevahi ametikoha säilitamine, sadamahoone („tormimaja“) ja külastuskeskuse kompleksi arendamine, turismiobjektide korrastamine ja viidastamine, suveniiride väljatöötamine ja elanike joogivee, elektrienergia- ja tuletõrjevee küsimuse lahendamine.	ÜL	VALD, PROJEKTID, ERA, RIIK	Jätkutegevus. Tegevused tule torni töös hoidmiseks, saarevaht töötab. Korrastatud ja viidastatud ning ohutuks muudetud on saare militaarobjektid (militaarprojekt, vt https://militaryheritagetourism.info/et). Saarele paigaldatud infotahvel (LEADER projekt).
2.2.12	Koostöö Lääne praostkonnaga Läänemaa kirikute ning seotud objektide (pastoraadihooned, kalmistud jm) turismiobjektina kasutamiseks, osalemine „Teeliste Kirikud“ projektis.		ERA, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Regulaarselt toimub praostkonna koostöökogu ja Lääne-Nigula valla koguduste ümarlaud. „Teeliste Kirikud“ projektis osalevad enamik valla kogudustest, vt http://www.teelistekirikud.ekn.ee/2021/laane-eesti/laanemaa/ .
2.2.13	EELK Lääne-Nigula kiriku kompleksi arendamine (pastoraadihoone katuse väljavahetamine, teisele korrusele majutusruumide rajamine, kompleksi küttesüsteemide rekonstrueerimine, kirikuhoone krohvimine, kirikukella väljavahetamine ja turistidele suunatud infotahvlite/virtuaalsete teabeallikate paigaldamine).		ERA, PROJEKTID	EELK Lääne-Nigula Püha Nikolause kogudus MTÜ-d toetati 2020. a MTÜ-dele suunatud investeeringutoetuste vahenditest pastoraadi katuse vahetuseks, katus tehti 2020. a suvel korda.
2.2.14	EELK Piirsalu kiriku katuse uuendamine, põrandate väljavahetamine ja kogudusehoone remont.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt.
2.2.15	EELK Kullamaa kiriku katuse ja tornikiivri restaureerimine, kellasüsteemide restaureerimine, kogudusemaja renoveerimine.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt Katuse parandamiseks taotletakse raha.
2.2.16	EELK Nõva kiriku restaureerimistöde jätkamine, Läänemaa ainsa		ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt

	puukiriku aktiivsem turundamine külastussihtkohana.			MTÜ-le makstud korra alusel investeeringutoetuste vahenditest toetust.
2.2.17	EELK Noarootsi kiriku restaureerimine ning pastoraadi ja abihoonete rekonstrueerimine.		ERA, PROJEKTID	MTÜ projektid Kiriku katus on korrastatud. Vajadusel koostöö vallaga.
2.2.18	Ajaloolise Risti jaamahoone, veetorni , pumbajaama ning teiste jaamakompleksi hoonete/rajatiste arendamine tööstuspärandi projektina, hoonetele avaliku kasutuse funktsiooni leidmine, eksponeerimine ning turundamine. MEMENTO väljaku korrashoid. Jaamakompleksi haldamine koostöös MTÜ-de ja ettevõtjatega.		ERA, VALD, PROJEKTID	Risti veetornis korraldab külastusaegadel lahtiolekut MTÜ Risti Huvi, vallavalitsus kehtestas piletihinna. 2020. aastal külastati veetorni üle 100 inimese. MTÜga Risti Huvi on sõlmitud jaama kasutamise leping tähtajaga 5 aastat.
2.2.19	Nõva kivide ja Peraküla munakivitee eksponeerimine (munakivitee rekonstrueerimine).		ERA, VALD PROJEKTID	Jätkutegevus. Otsitakse võimalusi tee rekonstrueerimiseks.
2.2.20	Rõude Muuseumi, Põlluotsa muuseumi (Peraküla), Lykholmi muuseumi, Laikmaa Majamuuseumi, Koela talumuuseumi, Liiva talumuuseumi (Piirsalu) tegevuse väärtustamine, hoonete korrastamine, kogude digitaliseerimine, Kullamaale kihelkonnamuuseumi rajamine.		ERA, RIIK PROJEKTID	Rõude muuseum MTÜ-d toetati 2020. a MTÜ-de investeeringutoetuste meetmest 1 000 euroga KOP programmi omaosaluseks.
2.2.21	Koluvere Piiskopilinnuse, tallihoovi ja mõisapargi rekonstrueerimine.		ERA, PROJEKTID	ERA projekt, tegevused käivad
2.2.22	Laastre vesiveski rekonstrueerimine hüdroenergia tootmiseks, Käntu-Kastja kaitseala teabepunkti rajamine.		ERA, PROJEKTID	ERA projekt
2.2.23	Riguldi mõisa pargi ja keldri korrastamine.		ERA, PROJEKTID	ERA projekt
2.2.24	Rooslepa kabeli remonditööd.		VALD PROJEKTID	Vastavalt vajadusele ja võimalustele tehtud kabelis ja abihoones pisiremonttööd.
2.2.25	Ramsi puhkekoha väljaehitamine.		VALD, ERA PROJEKTID	Jätkutegevused. Sundvaldus on seatud, Riigikohus pole menetlusse võtnud. 2021. a kavas määrata Ramsi tee avalikuks kasutamiseks.

2.2.26	Lääne-Nigula vald toetab Meritähe külastuskeskuse ja hotelli rajamist Dirhamisse.		ERA, PROJEKTID	ERA projekt. Vald teinud toetava avalduse. Hetkel projekt seiskunud
2.2.27	Kullamaa <u>keskasula avaliku wc ehitamine</u> ja infopunkti rajamine.		VALD, PROJEKTID	<u>Tualett ehitatud.</u> Jätkutegevus. Infopunkti loomiseks otsitakse koostööpartnereid.
2.2.28	EELK Martna kabeli katuse vahetus, kabeli ümberehitamine talvekirikuks ning Martna kalmistu kantselei ruumideks, projekteerimine ja ehitustööde teostamine.		ERA, PROJEKTID	ERA projektid
2.2.29	Ehitada välja Marimetsa matkaraja parkla, seal hulgas mustkattega mahasõit Risti - Virtsu maanteelt ja parkla koos võimalusega külastajate teenindamiseks.		RIIK, VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. RMK kavandab olemasoleva parkimisala laiendust.

E 2.3. Sadamad on tuntud nii turistide sihtkohana kui ka olulise ühendusteena piirkondade vahel ning olulised ettevõtluse ja turismi arendamise seisukohalt.

Väljakutsed:

1. Sadamate teadlik arendamine turismi, ettevõtluse ning valla külastatavuse suurendamise eesmärgil;
2. Sadamate infrastruktuur puudulikult välja arendatud, juurdepääsud vajavad süvendamist.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
2.3.1	Nõva sadamast kala- ja külastussadama välja ehitamine ja arendamine koostöös eraettevõtjatega ja kolmanda sektoriga, sadama ettevõtlus- ja elamupiirkonna taristu rajamine. Sadamas merepäästevõimekuse taristu rajamine. Väikealuste vettelaskmiskohtade (lautrid- slipid) väljaehitamine.	ÜL	ERA, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Kaasava eelarve raames toimus Nõva sadamaala korrastamine. Käimas on Nõva sadamas kolme kai rekonstrueerimiseks ehitaja leidmiseks hange. Käimas on ettevalmistused sadama piirkonnas lagunenud hoonete lammutamiseks.
2.3.2	Österby ja Hara sadama arendamine, laevateede süvendamine, sadamahoone ehitus, juurdepääsuteede ning parklate mustkatete ehitus. Kavandatakse avaliku konkursi korraldamist sadamate	ÜL	VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Nn mata meetme toel valmis 2021. a Österby sadamahoone. Suvel on planeeritud parkla mustkatte alla panemine. Hara sadama DP on menetluses. 2020. a paigaldati ujukai.

	haldajate/investorite leidmiseks.			
2.3.3	Dirhami sadama arendamine.		ERA, PROJEKTID	ERA projektid
2.3.4	Osmussare sadama alalise kai ehitus, sadamahoone korrashoid ja jooksev remont.		ERA, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Sadamahoone ja ujuvkai korrashoid (saarevahi ülesanne), alalise kai ehituse osas tegevusi ei ole toimunud.
2.3.5	Väiksemate lautrikohtade võimaluste kaardistamine ja arendamine.		ERA, PROJEKTID	Lautrid ja veeskamiskohad on toodud välja üldplaneeringus. Vt p 1.1.7.
2.3.6	Kasari jõe äärde paadisadama rajamine koos puhkealaga.		ERA, PROJEKTID	Planeeritud üldplaneeringusse, vt p 1.1.7.

Mõõdikud - Eesmärk 2. Lääne-Nigula on ettevõtjasõbralik, kõrge tööhõive ja tasuvate töökohtadega omavalitsus

Mõõdik	Baastase 2018	2021	Sihtväärtus 2026
Tulumaksumaksjate osakaal valla elanikest	43,48%.	44,13% ⁵	44 %
Keskmine sissetulek	Alla Eesti keskmise	Alla Eesti keskmise ⁶	Eesti keskmisega võrdne

E 3. Hästi toimivad ning vajadustele vastavad taristud

Soovitud seisund:

Valla taristute seisukord on paranenud. Olulise avaliku huviga teed on kaetud mustkatttega. Ühistransport vastab valla elanike vajadustele. Asulate elanikele on tagatud kvaliteetne joogivesi ja reovesi on nõuetekohaselt puhastatud. Panustatakse hajaasustuses olevate elamute juurdepääsuteede, veevärgi ja kiire interneti arengusse. Vallas on tagatud kaasaegne energiat säästev tänavavalgustus ning jäätmekäitlus. Lääne-Nigula vald on heakorrastatud ning korteriühistud toimivad.

Tänu kaasaegsele taristule on stabiliseerunud ja hakanud kasvama valla elanike arv.

E 3.1. Teed vallas on turvalised ning kvaliteetsed, kruuskatttega teed on muudetud tolmuwabaks.

Väljakutsed:

1. Hajaasustus, palju kruusateid;
2. Ebapiisavast hooldusest ja vähesest kruusakihist tingituna toimub teekatete lagunemine, mistõttu kulub proportsionaalselt palju raha hädaremonditöödeks;
3. Vähe kergliiklusteid;

⁵ 2020. a näitajad

⁶ Keskmine palk Läänemaal 2020 a 1155 eurot (riigi keskmine 1448). Vt rohkem infot Tabel PA004: Keskmine brutopalk, tööjõukulu ja töötatud tunnid maakonna järgi (kvartalid), Läänemaa. Statistikaamet. Kättesaadav internetist: <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?DataSetCode=PA004>

4. Mitmed valla seisukohast olulised teed on riigimaanteed ja nende kitsaskohtade lahendamine saab toimuda koostöös Maanteeametiga.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
3.1.1	Teede hoolduse põhirõhk on tee säilivuse seisukohalt vajalike tööde suurendamisel (teeäärte planeerimine ja puhastamine, profileerimine, truupide ja kraavide ehitus ja olemasolevate korrastamine, aukude lappimine).		VALD, PROJEKTID	Põhimõtet arvestatakse valla teehoiukava koostamisel.
3.1.2	Kruuskattega teede järkjärguline mustkatte alla viimine, mille juures lähtutakse järgmistest prioriteetidest: tee on valla omandis või valla kasuks on seatud asjaõigus, tee ääres asuvad elamud, tee läbib külakeskust või kulgeb avaliku objektini, teel liigub ühistransport (sh koolibuss), tee on peamine ühendustee ajaloolise äärealal asuva küla ja keskuse/lähima mustkattega tee vahel.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Põhimõttega arvestatakse valla teehoiukava koostamisel.
3.1.3	Valla teede investeeringute kava koostamine arengukava koosseisus ja iga-aastane uuendamine.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Vallavalitsuse 23.03.2021. a korraldusega nr 2-3/21-97 kinnitati „Lääne-Nigula valla teehoiukava 2021-2023“. Tööd teostatakse vastavalt kavale ja eelarvestrateegias ette nähtud vahenditele.
3.1.4	Avalike teede kajastamine koostatavas üldplaneeringus, kokkuleppel omanikuga avalike teede mõõdistamine ja saamine valla omandisse või asjaõiguse seadmine, vajadusel sundvalduse seadmise menetluse algatamine ja läbiviimine.		VALD	Olemasolevad ja kavandatavad teed on fikseeritud üldplaneeringus. Vt p 1.1.7.
3.1.5	Koostöös Maanteeametiga asulate keskuste teede, kergliiklusteede ja parklate korrastamine - <i>Martna keskus 2019, Pürksi keskus 2018, Risti keskus (Risti-Kuijõe maantee) 2020, Linnamäe keskus (Keila-Haapsalu tee ja Võntküla-Riguldi-Harju Risti tee ristmik).</i>		VALD, RIIK	Jätkutegevus. Risti keskuses (Lihula mnt) valmis kergliiklustee ja parkla. Üldplaneeringus on välja toodud kergliiklusteed. Vt üldplaneering 1.1.7.
3.1.6	Läbirääkimiste pidamine Maanteeametiga kruuskattega kõrvalmaanteedest mustkatte alla viimiseks- Hara tee ja		RIIK	Jätkutegevus. 2021. a suvel alustati töid Hara tee, Hara-Kudani tee ja Oru-Soolu-Jalukse tee lõikudel.

	Hara-Kudani tee, Saanika-Martna tee, Liivi - Üdruma tee, Oru - Soolu - Jalukse tee, Palivere - Keedika tee, Kaasiku - Liivi tee, Spithami tee. Maanteeametile tehakse ettepanek Kaitseväge Piirsalu baasini viiva Baasi tee üleandmiseks riigi omandisse.			
3.1.7	Kergliiklusteede võrgu laiendamine, seejuures lähtutakse järgmistest prioriteetidest - tee asub asulat läbiva tiheda liiklusega tee kõrval, ühendab elamupiirkonda haridus- või sotsiaalasutuse, tootmisala, ühistranspordipeatuse või muu olulise objektiga, ühendab erinevaid vallasiseseid keskusi või valla keskusi maakonnakeskusega.		RIIK, VALD, PROJEKTID,	Põhimõtted, millest lähtutakse kergteede võrgu projekteerimisel. Vt üldplaneering p 1.1.7. Jätkutegevus. 2021. valmivad Risti kergliiklustee ja Taebla Lasteaiatee ja Nurme tn kergliiklustee projektid.
3.1.8	Koostöö Maanteeametiga järgmiste riigimaanteede ääres asuvate kergliiklusteede planeerimisel ja ehitamisel - Taebla-Rannaküla (Saunja), Räägu-Rannaküla (Saunja), Risti aleviku Tallinna mnt, Haapsalu mnt ja Lihula mnt, Risti-Kuke suunal, Pürksi-Österby, Nõva-Rannaküla, Kullamaa-Koluvvere-Laukna, Kullamaa-Silla-Üdruma, Risti-Piirsalu, Nõva bussipeatus-Keiburanna (metskonna) tee algus, Linnamäe - Linnamäe Peekoni tee, Linnamäe teerist - Pargi tee.		RIIK, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Transpordiamet koostab 2021. a II pooleks riigi pingerea kergliiklusteede arendusteks, valla ettepanekud esitatud. Valla ettepanekud prioriteetsuse järjekorras olid järgmised: 1) Taebla-Rannaküla lõik 2) Räägu-Rannaküla lõik 3) Olemasoleva kergliiklustee pikendamine Priguldi bussipeatusest Piibu tee otsani 4) Olemasoleva kergliiklustee pikendamine Linnamäelt kuni lihatööstuse tee (Oru-Tagavere) otsani 5) Ristil Risti tee 6) Kullamaa Koluvvere
3.1.9	Liikluse rahustamiseks ja turvalisuse tõstmiseks vajalike rajatiste ehitamine elurajoonidesse ja kooliteele (ristmike ülestõstmine, künnised, liikluspeeglid, teemärgistus jms). Valla asulate liikluskorralduskavade koostamine koostöös TLÜ Haapsalu Kolledžiga.		RIIK, VALD, PROJEKTID,	Jätkutegevus. Korraldatakse vastavalt vajadusele.
3.1.10	Hajaasustuse meetme raames kodude sissesõiduteede rajamise toetamine.	ÜL	VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Korraldatakse vastavalt hajaasustuse programmile kord aastas.
3.1.11	Koostöö Keskkonnaministeeriumi,		RIIK, PROJEKTID	2017. a valmis eskiisprojekt. 2021. a SA Läänemaa

	Haapsalu linna ja teiste institutsioonidega Noarootsi püsiühenduse rajamise ettevalmistööde tegemiseks.			tegevuskavas ettepaneku tegemine riigile eriplaneeringu algamiseks.
--	---	--	--	---

E 3.2. Ühistranspordi võrk on kättesaadav, mugav ja turvaline kõikides valla piirkondades.

Väljakutsed:

1. Teatud piirkondades ühistransport puudub või väga harv;
2. Elu- ja töökohtade vaheline mugav ühistransport, pääs maakonnakeskusesse;
3. Turba-Rohuküla raudtee taastamine.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
3.2.1	Ühistranspordi sõiduplaanide koostamine koostöös Põhja-Eesti Ühistranspordikeskusega ja teenusepakkujaga selliselt, et see kataks võimalikul suurel määral koolitranspordi vajaduse, võimaldaks käia maakonnakeskusesse ja vallas asuvatesse tootmispiirkondadesse tööle ning tagaks piirkondade ühendused.		VALD, PROJEKTID, RIIK	Jätkutegevus. Valla esindaja Põhja-Eesti ÜTK-s Mikk Lõhmus.
3.2.2	Paindliku õpilastranspordi nõuetekohane korraldamine-avaliku liini puudumisel koolibussiliinide korraldamine või isikliku sõidu kompenseerimine vastavalt volikogu poolt 2018. kehtestatud korrale.		VALD, RIIK	Jätkutegevus. Transport käib vastavalt korrale ning arvestades õpilaste vajadusi.
3.2.3	Vallasise ühistranspordivajaduse väljaselgitamine ning vajadusel maakonnaliinide graafikus muudatuste tegemine.		VALD, RIIK	Jätkutegevus. Koostöös Põhja-Eesti ÜTK-ga vastavalt vajadusele.
3.2.4	Ülevallalistele üritustele transpordi võimaldamine.		VALD, PROJEKTID	Eakate üritustele transport (koolibussid) vastavalt vajadusele ja võimalustele korraldatud.
3.2.5	Ühistranspordipeatuste taristu korrastamine, võimalusel ja vajadusel peatuste valgustamine, koostöös ühistranspordikeskusega sõiduplaanide tagamine peatuses.		VALD, RIIK, PROJEKTID	Alustatud on projektiga „Maakondliku tähtsusega ühistranspordi taristu arendamine Läänemaal“.
3.2.6	Risti bussiterminali välja arendamine, WC ehitus Risti bussijaama.		RIIK, PROJEKTID	Alustatud on projektiga „Maakondliku tähtsusega ühistranspordi taristu arendamine Läänemaal“. Hange läbi viidud ja ehitajaga leping sõlmitud. Alustatakse ehitustegevusega.

3.2.7	Koostöö tegemine riigi ja kohalikul tasandil Turba-Rohuküla raudtee taastamiseks, osalemine vastavate uuringute, planeeringute ning projektide koostamisel.		RIIK, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele tehakse koostööd erinevate osapooltega.
3.2.8	Raudtee väljaehitamise korral ettevalmistuste tegemine „Pargi ja Reisi“ parklate ehituseks Taebla, Palivere ja Risti jaamades.		RIIK, VALD PROJEKTID,	Jätkutegevus. Raudtee projekteerimine käib, küsimusi arutatakse kohalikes kogukonnakogudes.

E 3.3. Vallas on kaasaegne vee- ja kanalisatsiooniteenus.

Väljakutsed

1. Veevarustusseadmete ja reoveepuhastite puudumine ja olemasolevate kaevude halb joogivee kvaliteet hajaasustusaladel;
2. Ühisveevärgi- ja kanalisatsioonisüsteemi (sh pumplad, reoveepuhastid) puudumine või kehv seisukord mõnes piirkonnas.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
3.3.1	Lääne-Nigula valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava väljatöötamine ja kehtestamine aastaks 2020.		VALD	Täidetud.
3.3.2	Koostöös AS Haapsalu Veevärk Taebla aleviku (Vana-Taebla) ÜVK väljaehitamine.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt ÜVK kavale, projekteerimisega plaanitakse alustada 2022.
3.3.3	Koostöös AS Haapsalu Veevärk Piirsalu küla ÜVK rekonstrueerimine.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt ÜVK kavale tuleb tegevusi alustada 2023.
3.3.4	Koostöös AS Matsalu Veevärk Rõude küla ÜVK rekonstrueerimine.	ÜL	VALD, PROJEKTID	2021. aasta algusest on Rõudes veeettevõtjaks AS Matsalu Veevärk Veevärk on rekonstrueeritud. Kanalisatsioon toimib.
3.3.5	Nõva, Rannaküla ja Variku ÜVK üleandmine AS Haapsalu Veevärk ja koostöös vee-ettevõtjaga nimetatud asulate ÜVK süsteemide rekonstrueerimine.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Reoveepuhasti on vahetatud. Tegeletakse äravoolu väljaehitamisega.
3.3.6	Pürksi piirkonna ja Dirhami keskuse ÜVK piirkonna laiendamine.		VALD, PROJEKTID	Piirkonda haldab Haapsalu Veevärk. ÜVK kavas ei ole piirkonna investeeringuid planeeritud.

3.3.7	Palivere aleviku ÜVK laiendamine (Kuliste Aasa suvilapiirkond).		VALD, ERA PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt ÜVK kavale tuleb tegevusi alustada 2024
3.3.8	Hajaasustuse programmis osalemine, kus valla prioriteediks on lastega perede ning puuetega inimeste toetamine.	ÜL	VALD, RIIK, ERA	Jätkutegevus. Lääne-Nigula vallas laekus hajaasustuse programmi 88 taotlust, millest rahuldati 2021. a 32 (2020. a rahuldati 29 taotlust).
3.3.9	Osmussaarele veetrassi ja tuletõrje veevõtukoha rajamine.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Otsitakse võimalusi koostööks Keskkonnainvesteeringute Keskusega.
3.3.10	Risti aleviku sademeveekraavituse ja drenaaži hooldus.		VALD, PROJEKTID	Tööde tegemisega on alustatud ja peaksid valmima 2021. a suve lõpuks.

E 3.4. Tagatud on energiasäästlik ja tarbijale võimalikult soodne soojatootmine.

Väljakutsed:

1. Katlamajad kasutavad tööjõumahukust eeldavaid küteliike (halupuud);
2. Vald on osade katlamajade omanik.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
3.4.1	Valla omandis olevatele katlamajadele haldaja leidmine 2021. aasta jooksul.		VALD	Jätkutegevus. Nõva katlamajade haldajaks on Lääne-Nigula Varahaldus AS. Kullamaa, Martna ja Pürksi katlamajade osas lahenduste otsimisega tegeletakse.
3.4.2	Martna ja Kullamaa katlamaja töö automatiseerimine, vajadusel küteliigi vahetamine 2019-2020.		VALD, PROJEKTID	2020. a lõpus läks ka Kullamaa kooli katlamaja üle pelletiküttele. Teostatud.
3.4.3	Palivere kaugküttevõrgu renoveerimine.		ERA, PROJEKTID	Teostatud. Piirkonnas pakub teenust eraettevõtja.

E 3.5. Tänavavalgustuse võrk on kaasajastatud ning kasutusele on võetud energiasäästlikud lahendused.

Väljakutsed:

1. Renoveerimata ja energiat raiskav valgustussüsteem;
2. Tänavavalgustus ei kata kõiki olulisi piirkondi või üksikobjekte.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
3.5.1	Uue tänavavalgustuse ehitamisel on prioriteediks asulate, laste koolitee, bussipeatuste,	ÜL	VALD, PROJEKTID	Põhimõte, millest lähtutakse investeeringute planeerimisel

	mänguväljakute, avalike objektide juurdepääsuteede ja kergliiklusteede valgustus.			
3.5.2	Tänavavalgustuse rekonstrueerimisel energiasäästlike lahenduste kasutuselevõtt- LED-lambid, nn „targad lahendused“, kaasaegsed juhtimissüsteemid jms.		VALD, PROJEKTID	Põhimõte, millest lähtutakse investeringute planeerimisel.
3.5.3	Päikesepaneelidel põhinevate bussipeatuste valgustite ja muude üksikvalgustite kasutamine (piirkondades, kus uute liitumiste väljaehitamine ei ole otstarbekas).		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Valgusteid uuendatakse ja paigaldatakse vastavalt võimalustele ja vajadusele.
3.5.4	<i>Palivere asula tänavavalgustuse täielik rekonstrueerimine aastaks 2021, Palivere tehase kergliiklustee valgustuse väljaehitamine.</i>	ÜL	VALD, PROJEKTID	<i>Teostatud. Rekonstrueeriti Palivere aleviku valgustus ja kõik valgustid asendati LED valgustitega, uued LED valgustid paigaldati Lähtru tee kergliiklusteele.</i>
3.5.5	Taebla, Nigula ja Pälli asulate tänavavalgustuse rekonstrueerimine, <i>Pihlaka kergliiklustee valgustuse väljaehitamine 2019.</i>	ÜL	VALD PROJEKTID	Jätkutegevus. Taebla-Nigula piirkonnas asendati osaliselt vanad valgustid LED valgustitega.
3.5.6	Pürksi ja Sutlepa keskuste tänavavalgustuse rekonstrueerimine.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. 2019. ja 2020. a vahetati lambid leedlampide vastu (postid jäid samaks). Plaanis pikendada Pürksi valgustust Österby suunas.
3.5.7	Kullamaa tänavavalgustuse rekonstrueerimine ja laiendamine järvpuhkealani		VALD, PROJEKTI	Kullamaa ja Liivi keskused on 2020. a rekonstrueeritud.

E 3.6. Valla kõrge miljööväärtus, heakorrastatud ja kasutatavad pargid ja haljasalad, kaunistate kodude tunnustamine, lagunevate hoonete likvideerimine.

Väljakutsed:

1. Asulate keskused vajavad korrastamist ja kaasajastamist;
2. Vähe erinevaid väikevorme (mänguväljakud, pingid, prügikastid, lillepeenrad jms);

3. Piirkonniti tühjad, maastikupilti reostavad ja kasutuseta korterelamud, põllumajandus- ja tööstushooned;
4. Kinnistute omanike motivatsioon oma elukoha ümbrust korrastada.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
3.6.1	Asulate keskuste arhitektuuri- ja maastikukujunduse projektide koostamine aastaks 2024.		VALD, PROJEKTID	Aruandlusperioodil tegevusi pole tehtud.
3.6.2	Avalike alade niitmine, väikevormide paigaldamine ja hooldamine.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Toimub hangete alusel või valla teenistujate poolt
3.6.3	Avalike mänguväljakute, rulaparkide tehnilise seisukorra regulaarne kontrolli, vajadusel väljakute remont, uute elementide paigaldamine.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Toimub hangete alusel või valla teenistujate poolt.
3.6.4	Uue rulapargi ehitus Linnamäele ja Pürksi.		VALD, PROJEKTID	Linnamäe rulapargi osas tegevusi aruandlusperioodil pole tehtud. Pürksi rulapargi ehituseks tegevused planeeritud ja kokku lepitud.
3.6.5	Väikevormide (prügikastid, pingid, rattahoidjad, lillekastid jms) paigaldamine asulatesse, inventari hankimine kohalike kaupade müüjate tarvis (laadaplats, müügikohad).		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele
3.6.6	Osalemine ülemaakonnalistel ja üle-eestilistel „Kauni kodu“, „Kauni küla“ ja heakorrastatud omavalitsuse konkurssidel, heakorrakonkursside korraldamine.		VALD	Konkurssi korraldab SA Läänemaa
3.6.7	„Kolemajade“ kaardistamine, omanike väljaselgitamine, lahenduste leidmine, vajadusel valla omandisse saamine ning erinevate projektmeetmete abil lammutamine. Prioriteediks on asulate keskustes asuvate	ÜL	VALD, PROJEKTID, ERA	2021. a Noorte kinnistu Kullamaal lammutatud. Valla „kolemajad“ kaardistatud ja lammutatakse vastavalt rahaliste võimaluste tekkimisele.

	kolemajade lammutamine.			
3.6.8	Valla heakorra eeskirja täitmise järelevalve, asjakohaste meeldetuletuste saatmine kinnistute omanikele, omanikega lahendused miljööväärtuse parandamiseks.		VALD	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele
3.6.9	Taebla Tammepargi arendamine vastavalt DP-le, kultuuri- ja spordisündmuste läbiviimiseks vajaliku taristu loomine.		VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Park on hooldatud. Arendustegevusi aruandlusperioodil pole tehtud.
3.6.10	Kuliste Aasa arendamine, kultuurisündmuste läbiviimiseks vajaliku taristu ehitus, elektriühenduse ehitus. Alale sobiva kasutusfunktsiooni leidmine, vajadusel sellekohase ideekonkursi korraldamine.		VALD, PROJEKTID	Antud 2020 volikogu otsusega kasutusse MTÜ-le Palivere Aleviselts.
3.6.11	Risti pargi arendamine, kultuurisündmuste läbiviimiseks vajaliku taristu ehitus (kõlakoja ja tantsuplatsi rekonstrueerimine, valgustus, elektriühendus).		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Pargi korrashoid. Turvapiirete paigaldamine, et pargis ei saaks sõita mootorsõidukitega.
3.6.12	Kullamaa Rohumäe arendamine, kultuurisündmuste läbiviimiseks vajaliku taristu ehitus (laululava, pingid, valgustus, elektriühendus).		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Laululava projekt olemas. Igapäevane korrashoid.
3.6.13	Linnamäe Pargi arendamine, kultuurisündmuste läbiviimiseks vajaliku taristu ehitus (pingid, valgustus, elektriühendus, kõlakoja remont).		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Pargi hooldamiseks on määratud MTÜ-le kogukonnateenuse toetus.
3.6.14	Pürksi mõisapargi arendamine, kultuurisündmusteks ja vaba aja veetmiseks vajaliku taristu ehitamine.		VALD, RIIK, PROJEKTID	Park kuulub riigile, korrashoiuga tegeleb Noarootsi Gümnaasium.
3.6.15	Nõva mõisapargi korrastamine ja		VALD PROJEKTID	Jätkutegevus. Igapäevane korrashoid.

	loodusöppe keskkonnaks kujundamine.			
3.6.16	Avalike ujumiskohtade arendamine ning korrastamine, ujumiskoha jaoks vajaliku piirkonda sobituva taristu ehitus (nt käimlad, riietuskabiinid, liiva-alad, juurdepääsud, parkimisplatsid).		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Igapäevane korrashoid Uuendamine vastavalt võimalustele ja vajadustele läbi projektitaotluste. Kaasava eelarve raames paigaldati esimese tegevusena ujuvkai Hara lahe ujumiskoha arendamiseks. Österby rannas uuendatud rannaala (liiva toomine) Kirimäesaare ujumiskoha ümbruse niitmine.
3.6.17	Avalike aiamaade piirkondade taristute uuendamine (teed, kastmisvesi, kraavid jm) ja sellega piirkonna miljööväärtuse ja atraktiivsuse tõstmine.		ERA, VALD, PROJEKTID	LEADER meetmest toetust saanud projekt „Taebla aiamaade atraktiivsemaks muutmine“ on teostatud.
3.6.18	Läänemaa Tervisetee korrashoid koostöös SA Põhja-Läänemaa Turismi- ja Spordiobjektide Halduskeskusega, terviseteel asuvate ja endise raudteega seotud objektide väärtustamine ja võimaluste piires korrastamine.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Terviseteed on suveperioodil niidetud.
3.6.19	Kalmistute inventariseerimine aastaks 2022, piirdeaedade ja parklate korrastamine, kabeleite/jutlustusmajade korrashoid, käimlate rajamine ning infotahvlite paigaldamine.	ÜL	VALD, PROJEKTID, ERA	HAUDI kasutusele võetud, kuid vaja on planeerida jätkutegevused.

E 3.7. Mõtestatud eluasemepoliitika elluviimine koostöös korteriühistute ja majaomanikega.

Väljakutsed:

1. Mittetoimivad korteriühistud;
2. Korterelamud valdavalt renoveerimata, kaasaegsete elamispindade puudus.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
3.7.1	Käivituvate KÜ nõustamine.		VALD, PROJEKTID	Vastavalt vajadusele.

3.7.2	Ettevõtjatega koostöö tegemine, et osaleda riigi poolt ellu viidavates munitsipaalüürimajade ehitamise projektides. Võimalikud üürimajade asukohad- Taebla, Linnamäe, Risti, Kullamaa, Palivere.		PROJEKTID, ERA	Maali üürimaja on valminud ning kõik korterid hõivatud. Kavandatakse Martna üürimaja.
3.7.3	KÜ-de nõustamine elamute renoveerimiseks, riiklikes programmides (KredEX) osalemiseks ja rahastuse taotlemiseks kortermajade renoveerimiseks.		VALD, PROJEKTID	Vastavalt vajadusele. Valla ajalehes on avaldatud infot KREDEXi võimaluste kohta, samuti FB lehel.
3.7.4	Eramute omanike nõustamine erinevatest toetusmeetmetest raha taotlemisel.		VALD, PROJEKTID	Vastavalt vajadusele

E 3.8. Lääne-Nigula vallas on keskkonnasõbralik elukeskkond.

Väljakutsed:

1. Vähene keskkonnateadlikkus jäätmete käitlemisel (nt sorteerimisel);
2. Keskkonnakaitse ja igapäevase majandustegevuse vastulu;
3. Maavarade kaevandamisest tulenevad keskkonnamõjud;
4. Haapsalu Tagalahe ja Noarootsi jäänukjärvede ning jõgede suudmete kinnikasvamine.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
3.8.1	Lääne-Nigula valla jäätmekava koostamine aastaks 2020 ja rakendamine.	ÜL	VALD	Maakonnaülest jäätmekava koostab SA Läänemaa koostöös valdodega, dokument esitatakse volikogule kinnitamiseks 2021. a II pooles.
3.8.2	Sorteeritud jäätmete äraandmise võimaluste parandamine, ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine. Jäätmeteadlikkusele suunatud tegevuste ja teavituste korraldamine.	ÜL	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt vajadustele ja võimalustele.
3.8.3	Korraldatud jäätmeveo rakendamine kõigis valla piirkondades aastal 2018.	ÜL	VALD, PROJEKTID	<i>Vedu toimib hanke alusel kuni 2024. a alguseni.</i>
3.8.4	Keskkonda säästva ja jätkusuutliku kasutamise võimaluste õppe laiendamine koolide õppekavades.		VALD, PROJEKTID	Teema kajastub koolide õppekavades

3.8.5	Keskkonnanõuete täitmise üle järelevalve tegemine ja probleemsetes piirkondades keskkonnaseisundi monitooring, ekspertarvamuste koostamises osalemine ning lahendusvariantide otsimine.		VALD, RIIK	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele konkreetsete juhtumite korral
3.8.6	Koostöö Keskkonnaministeeriumi- ja ametiga, piirkonna elanike ja Niihi turbaraba omanikega Salajõe piirkonna veeprobleemide lahendamisel, sellekohastes projektides osalemine.		VALD, ERA, PROJEKTID	Sõlmiti kokkulepe Lääne-Nigula valla, Salajõe külaseltsi ja Kekkilä-BVB OÜ vahel Salajõe ja Vedra küla osa joogivee varustatuse tagamiseks.
3.8.7	Koostöös Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaametiga, KIK-iga Vööla mere ja Kudani järve ökoloogilise seisundi parandamine (Kudani järve ja Vööla mere ühenduse taastamine, Vööla mere süvendamine, kanali ehitamine veevahetuse parandamiseks Tagalahe ja Hara lahe vahel).		RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Otsitakse jätkuvalt rahastust tööde teostamiseks.
3.8.8	Koostöö Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaametiga ning Haapsalu linnaga Haapsalu Tagalahe probleemide lahendamisel (st Tagalahte suubuvate jõgede suudmealade puhastamine).		RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Koostöö ja lahenduste otsimine jätkub.
3.8.9	Avalike juurdepääsude tagamine kallasrajale ja nende tähistamine.		VALD, PROJEKTID	Välja toodud üldplaneeringus, vt p 1.1.7
3.8.10	Toetame ja tunnustame Silma Õpikoja ja RMK tegevust laste keskkonnahariduse korraldamisel.		VALD PROJEKTID	Tegevusi pole aruandluse perioodil toetatud.

Mõõdikud - Eesmärk 3. Lääne-Nigula vald on hästi toimiva ning vajadustele vastava taristuga omavalitsus

Mõõdik	Baastase 01.01.2018	2021	Sihtväärtus 2026
Mustkattega teede osakaal valla teedest	~11 %	~ 13%	15%

E 4. Avatud, innovaatiline ja kogukonda kaasav juhtimine

Soovitud seisund:

Valla juhtimine on strateegiline, avatud ning innovaatiline. Kõigil elanikel, kodanikuühendustel ja ettevõtjatel on võimalik otsuste kujundamisel kaasa rääkida. Strateegiliste tegevuste ja investeeringute kavandamine toimub keskselt, kohapealsete küsimuste arutamine ja lahenduste leidmine võimalikult „rohujuure“ tasandil- iga kogukond on omanäoline ja väärib eraldi lähenemist ning aktiivne kogukond.

Valla juhtimises ja vallavara halduses kasutatakse kaasaegseid lahendusi, IKT taristu on standardiseeritud, koordineeritud, stabiilne, jätkusuutlik ja turvaline. Kodanikule osutatavate e-teenuste osakaalu on suurendatud.

E 4.1. Tegusad ja kaasatud kogukonnad.

Väljakutsed:

1. Kogukondade huvide ja eripära arvestamine;
2. Kuidas kujundada aktiivset ja ise otsustavat kogukonda?;
3. Senine praktika kodanikuühenduste ja külvavanemate kaasamisel, toetamisel ja rahastamisel on olnud väga erinev, erinev ka kodanikuühiskonna aktiivsus piirkonniti.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
4.1.1	Vallajuhtimise arendamine võrgustikupõhiselt, osavallakogude ja kogukonnakogude kaasamine kohaliku elu küsimuste lahendamisse ning otsustusprotsessi.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Toimub koostöö osavaldadega ja kogukonnakogudega. Hetkel otsustamisel nn osavaldade süsteemi laiendamine kogu vallale. Seejuures vajab hindamist vallavalitsuse efektiivsust.
4.1.2	Volikogu istungite videosalvestuste avaliku andmebaasi koostamine, tehniliste võimaluste olemasolul istungite online ülekannete korraldamine.		VALD, PROJEKTID	Videosalvestuste tegemine on raskendatud, kuna traditsiooniliselt on volikogu istung igas kuus erinevas kohas. Volikogul ei ole kohtumiseks ühte kohta.
4.1.3	Ettevõtjate, kodanikuühenduste, korteriühistute ümarlaudade korraldamine.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele läbi viidud.
4.1.4	Noortevolikogu moodustamine aastaks 2019, selle ja õpilasesinduste tegevuse toetamine.		VALD	Jätkutegevus. Noortevolikogu valimisi on välja kuulutatud, kuid huviliste puuduse tõttu ei ole seda moodustatud.
4.1.5	Elanike tagasisideküsitluse läbiviimine nende arvamuste ja soovide teadasaamiseks valla elu paremaks korraldamiseks vähemalt 1X aastas.		VALD	Jätkutegevus. 2020. a viis üleriigilise rahuloluküsitluse läbi Rahandusministeerium. Tulemused on kättesaadavad https://minuomavalitsus.fin.ee/et/rahulolutoolaud KOV-de tegevust jälgib RaM, kogutud info kajastatakse portaalis www.minuomavalitsus.ee .
4.1.6	Kaasava eelarve rakendamine hiljemalt	ÜL	VALD	Jätkutegevus.

	2020. aastaks, veebipõhiste küsitlusplatvormide (nt VOLIS) kasutamine.			2020. aastal rakendas Lääne-Nigula vald kaasavat eelarvet ja hääletus toimus infosüsteemis VOLIS.
4.1.7	Ühtsete avalikes huvides tegutsevate kodanikuühenduste ja külavanemate kaasamise ning rahastamise mudeli väljatöötamine hiljemalt aastaks 2020.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. MTÜ-de ümarlaud toimub kord aastas. MTÜ-de rahastamine toimub vastavalt korrale.
4.1.8	Kodanikuühiskonna institutsioonidega pidev regulaarne infovahetus.		VALD, ERA	Jätkutegevus. Infovahetus toimib
4.1.9	Külavanemate, alevikuvanemate, seltside ümarlaua regulaarne korraldamine ja külaesindajate koolitus.	ÜL	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. MTÜ-de ümarlaud kord aastas.
4.1.10	Väljundi leidmine kõikidele seltsimajadele (külamajad, kultuurimajad, vabaajakeskused jne), suund selle poole, et nad kujuneksid multifunktsionaalseteks külakeskusteks.	ÜL	VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. MTÜ projekt, esmatähtis kohapealne algatus ja suutlikus projekte algatada ning ellu viia
4.1.11	Koostöö Lääne praostkonnaga.		VALD, ERA	Jätkutegevus. Toimuvad regulaarsed ümarlauad.

E 4.2. Vallajuhtimine on efektiivne, kaasav ja innovaatiline ning toimub pidev organisatsiooni arendamine.

Väljakutsed:

1. Tänapäevaste juhtimismeetodite, teenuste disaini ja kvaliteedi hindamise süsteemide ja IKT võimaluste kasutusele võtmine.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
4.2.1	Asutuste IKT riist- ja tarkvara keskne uuendamine ning tänapäevaste ühtsete e-lahenduste, DHS-i, paberivaba asjaajamise, kasutajakeskkondade ja infosüsteemide juurutamine. E-teenuste arendusjuhi ametikoha loomine 2020.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Hooldekodud on liidetud valla DHS-i, läbi KOVTP on võimalik esitada 23 erinevat taotlust. Kasutusele võeti üleriiklik kalmistute infosüsteem HAUDI. Koduleht viidi üle uuele kovtp versioonile, mida on lihtsam käsitleda telefonis. Võeti kasutusele lasteaedade infosüsteem ELIIS ja lasteaiajärjekodade süsteem ARNO.
4.2.2	ISKE ja ühtse andmekaitsepoliitika		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus.

	juurutamine hiljemalt 2019 (auditeeritakse andmekogusid, täiendatakse turvameetmeid ning regulatsiooni ja tõstetakse töötajate teadlikkust).			Poliitika on rakendatud, andmekogud auditeeritud. Jätkutegevused süsteemi ajakohasena hoidmiseks. ISKE ja infoturbepoliitika on rakendatud, andmekogud auditeeritud. Töötajate seal on läbi viidud koolitusi ja saadetud infot teadlikkuse tõstmiseks.
4.2.2 ¹	Valla teenuste disain, ühtse teenuste kvaliteedi juhtimise süsteemi väljaarendamine aastaks 2022.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Iga uue korra kehtestamisel vaadatakse üle kehtiv süsteem, kaasajastatakse lähtuvalt inimeste, KOV ja riigi vajadustest ning võimalustest. Nt uus koduteenuse osutamise kord (vt p 1.6.2). Ühtse süsteemi väljaarendamist ei ole alustatud.
4.2.3	Visuaalselt ühtse identiteedi loomine, stiiliraamatu koostamine ning rakendamine, asutuste üleminek ühtselt kujundatud kodulehekülgedele aastaks 2020.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Valla asutuste kodulehed on ühtsed. Dokumendiplangid on välja töötatud ja töötajatele kättesaadavad. Kehtib Lääne-Nigula valla asutuste ühte teabehalduse kord (vallavanema käskkirj 20.01.2019 nr 14-2/20-5). Stiiliraamatut ei ole välja töötatud.
4.2.4	Valla veebilehe ja Facebooki lehe pidev uuendamine ja ajakohastamine, aktiivne tegevus sotsiaalmeedias.		VALD	Jätkutegevus. Postitusi tehakse nii keskselt kui osavaldade poolt vastavalt vajadusele.
4.2.5	Ametnikkonna professionaalsuse ning erialase ettevalmistuse tagamine, pidev ja eesmärgipärane koolitamine, teenistujate koolituskava.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Koolitatakse vastavalt vajadusele.
4.2.6	Töökeskonna regulaarne analüüs, töökeskonna ning rahulolu hindamine.		VALD	Jätkutegevus. Töökeskonda puudutav küsitlus viidi läbi Oru osavalla moodustamise küsitluse raames 2021. a I pooles.
4.2.7	Valla konsolideeritud üksustele ühiste tugiteenuste (raamatupidamine, hanked, IKT) juurutamine.		VALD	Täidetud.

E 4.3. Tagatud on vallale kuuluva vara tõhus haldamine ja avalike hoonete energiasääst.

Väljakutsed

1. Amortiseerunud ja madala energiatõhususega avalikud hooned;
2. Ebaefektiivne pinnakasutus;

3. Kinnisvarahalduse ja tugiteenuste kvaliteet ja arendamine.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
4.3.1	Avalike hoonete energiakasutuse analüüsi läbiviimine 2020. aastaks ja sellest lähtudes lahenduste planeerimine.		VALD	Analüüs tegemisel, ei valmi 2021.
4.3.2	Asutuste toitlustusteenuse kvaliteedi monitooring, ühtse toidulao programmi ja menüüde kasutusele võtmine aastaks 2018, ühiste toiduainete hangete korraldamine, kvaliteedikontroll.		VALD	Igal koolil ja lasteaial on oma laoarvestusprogramm (ANC), ühist programmi ei ole. Ühine toiduainete hange ebaõnnestus, tegevused tuleb uuesti planeerida. Kvaliteedikontrolli on tehtud pisteliselt (viimati 2019).
4.3.3	Võimaluste otsimine toitlustusteenuse efektiivsemaks korraldamiseks (toitlustamine asulapõhiselt ühiskööride baasil, mõjuval põhjusel toitlustusteenuse sisse ostmine). Vastavate otsuste langetamine 2019. aastal.		VALD	Palivere ja Kullamaa ühendatud lasteasutuste köögid toimivad, plaanitakse vastavalt võimalustele ja kohalikule toetusele järgmisi ühendamisi. Nõval ostetakse laste toitlustamine sisse.
4.3.4	Avalike hoonete energiasäästu võimaldavate tehnoloogiliste investeeringute tegemine (päikeseelektrijaamad, LED-lambid, ökonoomsem ja innovaatilisem elektri- ja küttesüsteem jne)		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Paigaldati Risti Põhikooli päikesepaneelid, Risti lasteaia asendati elektriküte pelletiküttega. Kullamaa kooli katlamaja viidi üle pelletiküttele, asendamisel on Martna kooli katel (halupuude katel asendatakse täisautomaatse pelletikatlaga).
4.3.5	Asutuste kinnisvara hooldusteenuse ja haldamise ühishangete läbiviimine ning tugiteenuste (sh kinnisvarahaldus, IKT hooldus) ühtne tagamine.		VALD	Jätkutegevus. Kui on otstarbekas ja võimalik, viiakse läbi ühishanked.
4.3.6	<i>Taebla uue koolihoone ehitus 2018-2019, spordihoone remont ja staadioni ehitus 2022+. Nõukogudeaegse koolihoone lammutamine 2018.</i>	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Spordihoone remondiks saadi toetust, vaja viia läbi hange. Spordiplatsi projekt valmis, vaja leida rahastus.
4.3.7	Kullamaa Keskkooli energiasäästlikkuse tõstmine (soojustamine, küttesüsteemide rekonstrueerimine, ventilatsioon),	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. 2020. aastal projekteeriti soojustamine ja ventilatsioon, ehitustööd käivad. Kullamaa Keskkool viidi üle pelletiküttele.

	siseruumide renoveerimine. Kooli võimla rekonstrueerimine ja laiendamine viisil, mis võimaldab sinna rajada täismõõtmelise võrkpalliväljaku. Spordiplatsi uuendamine.			
4.3.8	Lasteaiakohtade vajaduse prognoosimine ja ning põhjendatult juhul lisarühmade kavandamine ning sellest lähtuvate vana investeeringute planeerimine. Lähtudes 2020. rahvastikuprognoosist on lisarühmad ja hoone laiendamine/rekonstrueerimine või moodulrühma paigaldamine vajalik kavandada Noarootsi Kooli, Risti Lasteaeda (vt punkt 4.3.16), Linnamäe Lasteaeda ja Taebla Lasteaeda.		VALD	Jätkutegevus. Järgitakse laste arvu ja ning vastavalt sellele planeeritakse tegevused.
4.3.9	Kullamaa osavallavalitsuse ja kultuurikeskuse hoone küttesüsteemi väljavahetamine (elektriküttelt muule kütteallikale) 2022 +.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Koolimajale paigaldati uus katel. Järgnevad tegevused planeerimisel.
4.3.10	<i>Martna Lasteaia soojustamine (sh ventilatsiooni väljaehitamine, akende vahetus, võimalusel päikeseelektrijaama paigaldamine) 2019-2020.</i>	ÜL	VALD, PROJEKTID	<i>Teostatud.</i> Päikeseelektrijaama ei paigaldatud.
4.3.11	Martna vallamaja ja koolihoone soojustamine ning akende vahetus. NB: eelnevalt (2019) viiakse läbi analüüs Martna piirkonna kinnisvara optimaalseks kasutuse lahenduste leidmiseks.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vallamaja aknad vahetatud, vastavalt vajadusele tehakse väiksemaid remonttöid. Kooli soojustamise asemel planeeritakse uue hoone ehitamist.
4.3.12	Võimaluste otsimine Rõude külakeskuse hoone paremaks kasutamiseks ning hoone (osaliseks) rekonstrueerimiseks multifunktsionaalseks külakeskuseks.		VALD, ERA PROJEKTID,	Jätkutegevus. Vallale kuuluva hoone aknad on osaliselt vahetatud, nõ söögiroom/koosolekute ruum renoveeritud, raamatukogu tuba renoveeritud, ilutuba loodud, majutustoad osaliselt renoveeritud.

4.3.13	Oru ja Risti Hooldekodu hoonete soojustamine, Oru Hooldekodu küttesüsteemi ümberehitamine ja ventilatsiooni väljaehitamine, taastuenergia lahenduste kasutuselevõtt. NB: otsustatakse pärast hooldekodude tuleviku üle peetavat arutelu.	ÜL	VALD, PROJEKTID, ERA	2021. II pooles algas Oru Hooldekodus remont (küttesüsteemi renoveerimine, ventilatsiooni ehitus, paigaldatakse automaatne tulekustutussüsteem ning lift).
4.3.14	Risti koolihoone soojustamine ja ventilatsiooni väljaehitamine (sh osaline akende vahetus), koridoride remont ja klassiruumide kaasajastamine.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Aruandlusperioodil kaasajastati kodunduse klass, uuendati põrandakatteid ja küttesüsteemi.
4.3.15	Risti teeninduskeskuse pööningu soojustamine 2019.		VALD	Tegevusi ei ole tehtud, kuna see pole otstarbekas.
4.3.16	Risti lasteaiahoone fassaadi uuendamine ja soojustamine, lasteaia laiendamine 2022+ (uus rühmaruum ja saal). Perspektiivsena planeerida Risti uue lasteaiahoone ehitus või kompleksne renoveerimine koos laiendamisega.		VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Uus küttesüsteem on valmis. Planeeritakse ventilatsiooni ehitamist.
4.3.17	Oru Kooli hoone soojustamine, välisvoodri uuendamine, akende vahetus.	ÜL	VALD, PROJEKTID	Tööd on planeeritud 2024
4.3.18	Palivere Põhikooli hoone terviklik soojustamine ja ventilatsiooni väljaehitamine, klassiruumide kaasajastamine, aula värskendamine ning selle küttesüsteemi uuendamine, aula välistrepi remont.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Käimas on hoone soojustamiseks ja ventilatsioonisüsteemi ehituseks projekteerimine. Tööd on planeeritud 2023.
4.3.19	Palivere Noortekeskuse hoone soojustamine arvestades seejuures ajaloolise interjööri säilimist (hoone sokli soojustamine, avatäidete soojapidavuse tõstmine, pööningu soojustamine), elektriradiaatorite		VALD, PROJEKTID	Aruandlusperioodil tegevusi pole tehtud.

	asendamine õhksoojuspumbaga 2022+.			
4.3.20	Palivere Spordihoone seinte soojustamine ja ventilatsiooni väljaehitamine 2022+.		VALD, PROJEKTID	Aruandlusperioodil tegevusi pole tehtud.
4.3.21	Noarootsi õpilaskodu hoone korrastamine.		VALD	Jätkutegevus. Aruandlusperioodil tehtud jooksuval remonttööd
4.3.22	Taebla kultuuri- ja spordikeskuse hoone soojustamine 2022+, ATS (2019) ja ventilatsiooni väljaehitamine, võimalusel taastuenergialahenduste paigaldamine, heli ja valgustehnika uuendamine.		VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. ATS süsteem välja ehitatud. Endised kinoruumid ümber ehitatud kabinettideks. Soojustamise ja ventilatsiooni väljaehitamiseks projekteerimine käib.
4.3.23	Sireli sotsiaalmaja (Risti) soojustamine, katuse ja küttesüsteemide rekonstrueerimine.		VALD, PROJEKTID	Küttesüsteemi on uuendatud (õhksoojuspumbad) (vt p 1.6.9)
4.3.24	Lähtu 8 sotsiaalmaja (toetatud elamine) (Palivere) uute ruumide väljaehitamine.	ÜL	VALD; ERA; PROJEKTID	Hoone kuulus Lääne-Nigula Varahaldusele ja eraomanikele, hoone müüdnud.
4.3.25	Pürksi sotsiaalmaja küttesüsteemi rekonstrueerimine, hoone soojustamine.		VALD, PROJEKTID	2020 tegevusi ei tehtud
4.3.26	Noarootsi osavallamaja soojustamine ja küttesüsteemi rekonstrueerimine.		VALD, PROJEKTID	Soojustamise ja ventilatsioonisüsteemi väljaehitamise projekt on tellitud.
4.3.27	Nõva kooli võimla akustika parandamine ning lava renoveerimine võimaldamaks saalis korraldada kultuuriüritusi.		VALD, PROJEKTID	2020 tegevusi ei tehtud
4.3.28	Avalike hoonete jooksev sanitaarremont sh küttesüsteemide regulaatorite paigaldamine, torude soojustamine, LED- lampide paigaldus, sanitaarsõlmede remont, põrandate, seinte ja lagede värskendamine jms väiketööd.		VALD	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele ja võimalustele väikeinvesteeringute vahenditest.
4.3.29	Avalikuks otstarbeks mittevajaliku vallavara võõrandamine.		VALD	Võõrandatud mittevajalikud korterid Rõude külas, Liivi külas, Martna külas.

4.3.30	Valla äriühingute (AS Lääne-Nigula Varahaldus) võõrandamise otstarbekuse hindamine ja vajadusel võõrandamine (2019-2020).		VALD	2021. a müüs AS Lääne-Nigula Varahaldus Lähtru 8 kaasomandis oleva hoone. Varahalduse võõrandamise küsimuses ei ole otsuseid vastu võetud.
--------	---	--	------	---

E 4.4 Lääne-Nigula vald on piirkondliku koostöö eestvedaja, aktiivne partner maakondlikes, üleriigilistes ja rahvusvahelistes projektides.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	ÜL	Rahastamine	2021
4.4.1	Koostöö Läänemaa arendamiseks SA Läänemaa raames.	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Nt liiklus, turvalisus, maakondlik tunnustamine jne Vt SA koduleht https://laanemaa.ee/
4.4.2	Koostöö naaberomavalitsustega piirkondliku iseloomuga avalike teenuste tagamiseks ja piirkonnaüleste taristute planeerimisel (nt matka- ja puhkealad, ühistransport jm).		VALD	Jätkutegevus. Jätkub koostöö nt Lääne raudtee teemal Saue vallaga, MTÜ Terra Maritima kaudu Lääneranna vallaga, Looode-Eesti turismi raames Lääne-Harju vallaga
4.4.3	Osalemine piirkonna arengule ja avalike teenuste tagamisele suunatud koostööorganisatsioonides (SA Läänemaa, MTÜ Põhja-Eesti ÜTK, MTÜ Läänemaa Turism, MTÜ Kodukant Läänemaa jt).	ÜL	VALD	Jätkutegevus. Lääne-Nigula vald on koostööorganisatsioonide liige ja osaleb nende töös.
4.4.4	Rahvusvaheliste kontaktide laiendamine vallaelu paremaks korraldamiseks, olemasolevate kontaktide hoidmine.		VALD, PROJEKTID	Vastavalt võimalustele ja vajadustele. Aruandlusperioodil koostöökohtumisi ei toimunud.

Mõõdikud - Eesmärk 4. Avatud, innovaatiline ja kogukonda kaasav juhtimine

Mõõdik	Baastase 2018	2021	Sihtväärtus 2026
Elanike rahulolu ja vallajuhtimisega	Ei ole mõõdetud	53% (RaM uuring ⁷)	85% on rahul

⁷ 2020. a Rahandusministeeriumi poolt läbi viidud üleriigilises uuringus küsiti vastajatelt rahulolu kohaliku omavalitsuse juhtimisega. Lääne-Nigulas oli väga rahul 6%, pigem rahul 47%, pigem ei ole rahul 22,4% ja üldse ei ole rahul 7,5%. 17,2% ei osanud vastata. Vt rohkem infot: Statistikaameti tabel KO16: Vastajad leibkonnaliikme kuu netosissetuleku, haldusüksuse ning kohaliku omavalitsuse juhtimisega rahulolu järg, kättesaadav internetist: <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?lang=et&DataSetCode=KO11#>

Külavanemate arv		19% külavanemat)	(22	75% küladest on külavanem
------------------	--	---------------------	-----	------------------------------